

STANDARDIZACIJA

BILTEN SAVEZNE KOMISIJE ZA STANDARDIZACIJU — BEOGRAD

Godina 1954

Januar

Broj 1

DK 389.6 (497.1)

DA LI ZNATE DOVOLJNO O STANDARDIZACIJI U NAŠOJ ZEMLJI

O standardizaciji u našoj zemlji još uvek se zna vrlo malo i vrlo nepotpuno. Nije redak slučaj da ljudi, aktivni u privredi, koji vode važne tehničke poslove, imaju sasvim nejasnu pretstavu o tome na koji način kod nas nastaju standardi, od kada se radi na tome, šta je dosada urađeno, ko učestvuje i ko treba da učestvuje u izradi standarda. Tu se uglavnom sreću dve krajnosti u shvatanjima: ili se smatra da standarde treba da izradi i propiše jedan mali službenički aparat po nekom kratkom postupku, naprimer na taj način, što bi se preveli na naš jezik i ozakonili standardi neke velike industrijske zemlje (recimo DIN), ili se pak smatra da standarde treba da radi bezbroj komisija ili sličnih tela u nekoj glomaznoj organizaciji, rasturenoj po svima republikama, slabo ili nikako povezanih nekom centralnom organizacijom. I jedan i drugi put bio bi pogrešan i načelno suprotan ciljevima standardizacije.

Istorijat

Rad na standardizaciji je kod nas, uopšte uzev, skorig porekla. Bilo je pre rata, od 1936 godine na ovamo, izvesnih pokušaja stvaranja standarda, u okviru pojedinih ministarstava. Tadašnje Ministarstvo građevina je naprimer izdalo izvesne norme; druga ministarstva su izdavala norme ili tehničke propise u svome delokrugu. Međutim, prvi pokušaj stvaranja jedne organizacije koja bi pripremala standarde za opšte potrebe cele zemlje učinjen je tek 1939 godine obrazovanjem Jugoslovenskog nacionalnog komiteta za normalizaciju. Do izbivanja rata rešavana su uglavnom organizaciono-metodološka pitanja, a konkretan rad na standardima obuhvatio je samo izradu izvesnog broja predloga. Za vreme rata postojao je u Beogradu Komitet za normalizaciju, koji nije izdao nijednu normu, a u Zagrebu Hrvatski komitet za normalizaciju, koji je izdao izvestan broj »hrvatskih normi«, uglavnom kopiju nemačkih normi.

Prema tome, može se reći da standardizacija sve do oslobođenja praktično nije postojala u našoj zemlji. Posle oslobođenja odmah je uočen značaj standardizacije te je već 1945 godine formiran jedan privremeni odbor za standardizaciju koji je počeo sa prvim pripremanjima (izrada nacрта uredbe i pravilnika), a 25. IX. 1946 godine doneta je prva Uredba o standardizaciji.

Međutim, prve posleratne godine burnog razvoja i traženja novih puteva i brzih rešenja na svima poljima privrednog života nisu bile pogodne za takav dugoročan posao kao što je standardizacija. Zbog toga se desilo, da još pre nego što je nova uredba sprovedena u život i ma šta praktično učinjeno na donošenju standarda — u saveznom merilu — ona je prestala da važi i zamenjena je Uredbom o određivanju i kontroli kvaliteta od 29. V. 1948 godine. Samim tim izgubile su svoju zakonsku podlogu i uredbe NR Hrvatske i NR Slovenije o osnivanju republičkih komisija za

standardizaciju, koje su donete u januara 1947 god. Nova uredba predviđa izdavanje propisa za kvalitet za razne proizvode, dok o standardima ne govori ništa. Radi potpunosti treba primetiti, da je Komisija za standardizaciju NR Hrvatske pripremila znatan broj predloga standarda, ali taj rad nije mogao biti iskorišćen, jer Savezna komisija za standardizaciju nikad nije oformljena na onaj način koji je bio potreban, da se od predloga dođe do konačnih standarda.

Nepune dve godine kasnije, 21. I. 1950 godine, doneta je nova uredba pod nazivom »Uredba o tehničkim standardima«. Zatim, 4. IV. 1951 godine, doneta je Uredba o jugoslovenskim standardima, saveznim propisima kvaliteta proizvoda i proizvođačkim specifikacijama, kojom su ukinute obe prethodne uredbe. Najzad, 20. V. 1953 godine, doneta je Uredba o organizaciji i radu Savezne komisije za standardizaciju, kojom je propisana nova organizaciona forma organa kome je poverena odgovornost za poslove iz oblasti standardizacije.

Činjenica, da su za nepunih pet godina, od 1946 do 1951, donete četiri uredbe koje regulišu materiju standardizacije, potvrđuje značaj koji je tom poslu pridavan, ali je to ujedno i spoljna manifestacija onoga lutanja kroz koje je rad na standardizaciji prolazio u tom vremenu, tražeći najprikladnije i najefikasnije organizacione forme. To još bolje potvrđuje činjenica, da je u celom tom vremenu doneto svega nekoliko standarda i saveznih propisa kvaliteta, koji se mogu na prste izbrojati, pored izvesnog broja takvih propisa republičkog značaja.

Ipak, još u tom vremenu traženja konačne organizacione forme otpočeo je i stvaran rad na standardizaciji u obimu, koji više ne pretstavlja pojedinačne pokušaje, nego znači ozbiljno zahvatanje zadatka. U drugoj polovini 1949 godine formiran je veliki broj komisija stručnjaka u celoj zemlji, kojima je poverena izrada predloga standarda za mnoge proizvode iz raznih privrednih grana. Inicijativu za taj rad dala je tadašnja Savezna uprava za unapređenje proizvodnje, kojoj je bila poverena briga za standardizaciju, jer nikakvog posebnog organa za standardizaciju tada nije bilo, a tek je bila u pripremi nova uredba (doneta u januaru 1950 godine) koja je ustvari trebalo da dâ zakonsku podlogu celom tom radu.

Prema tome, može se smatrati da stvaran rad na standardizaciji u ozbiljnom merilu traje u našoj zemlji nešto preko četiri godine, jer sav raniji rad (do septembra 1949 godine) pretstavlja ili pripremu ili delimične pokušaje. Ovo treba imati u vidu, kada se cene rezultati dosadašnjeg rada i stvaraju zaključci o budućem radu.

Komisije, zadužene izradom predloga standarda, shvatile su ozbiljno svoj zadatak, tako da su se polovinom 1950 god. pojavili prvi predlozi standarda, radeni u tom periodu, a do kraja iste godine broj gotovih predloga standarda bio je već vrlo veliki. No, od pred-

loga do konačnih standarda još je dug put, koji zahteva vrlo mnogo rada za koji je potreban odgovarajući aparat stručnjaka koji samo na tome radi. To se uvidelo vrlo brzo i već polovinom 1950 godine pristupilo se formiranju centara za standardizaciju po pojedinim privrednim granama, mada u uredbi koja je tada važila još nije postojala zakonska podloga za tu organizacionu formu. Ta podloga data je tek Uredbom od 28 marta 1951 god., prema kojoj je trebalo da svi Saveti Vlade FNRJ obrazuju organe za standardizaciju (biro-e, grupe i sl.) za one privredne grane, koje spadaju u njihovu nadležnost. Rukovodioci tih organa trebalo je da sačinjavaju Saveznu komisiju za standardizaciju, koja bi imala najpotrebniji aparat službenika za obavljanje tehničkih poslova.

Odredbe te uredbe nisu međutim u potpunosti sprovedene u život. Jedino tadašnji Savet za mašingradnju FNRJ oformio je kompletan Biro za standardizaciju sa najpotrebnijim brojem stručnjaka i aparatom pomoćnih službenika, dok su ostali Saveti i Savezna ministarstva zadužili poslovima standardizacije samo ponekog (obično jednog) službenika, ne uvek stručnjaka, a u izvesnim slučajevima nisu odredili nikoga za te poslove. Usled toga je i dalja sudbina izrađenih predloga standarda bila vrlo nejednaka. Na predlozima standarda za granu mašingradnje rađeno je dalje, dok predlozi iz svih ostalih grana nisu otišli dalje od objavljivanja u biltenu »Standardizacija«, koji je u međuvremenu pokrenut. Bilten je počeo da izlazi u avgustu 1950 god., te je do kraja 1951 god. objavljen, u celini ili izvodu, veliki broj izrađenih predloga standarda. Ipak, izvestan broj predloga standarda, koji je izrađen u komisijama, nije mogao da bude objavljen iz prostog razloga, što nije bilo odgovarajućih organa koji bi obavljali potrebne poslove u vezi sa objavljivanjem. Sama Savezna komisija za standardizaciju, pak, u tadašnjem sastavu, bez potrebnog aparata stručnjaka, nije bila uopšte u stanju da ma šta ozbiljno učini na daljem oformljenju standarda.

Najzad, krajem 1951 godine, Savezna komisija za standardizaciju počinje da dobija svoje radno telo. Prilikom reformiranja Saveta za mašingradnju FNRJ, njegov kompletan Biro za standardizaciju prelazi u Saveznu komisiju za standardizaciju, koja, pored toga, dobija još jednog stručnjaka za hemisku industriju i jednog za tekstil i kožu. Rezultati su se ubrzo pojavili. Početkom 1952 godine počelo je štampanje jugoslovenskih standarda, a do kraja te godine izašlo je 246 standarda.

No, ni u tom sastavu Savezna komisija za standardizaciju ni izdaleka nije mogla da odgovori svima svojim zadacima. Zbog toga su, tokom 1953 godine pojačani naponi da se stručni kadar Savezne komisije dopuni stručnjacima za one grane, koje u njoj još nisu bile zastupljene. To je uspelo samo delimično jer je dobijen po jedan stručnjak za šumarstvo i drvnu industriju i za rudarstvo, dok tako važne grane, kao napr. poljoprivreda i građevinarstvo, pored svih učinjenih napora, još uvek nisu zastupljene u Komisiji, a cela grana elektrotehnike zastupljena je samo jednim stručnjakom. Pomoćni tehnički aparat Komisije takođe je pojačan tokom 1953 godine.

Prilikom poslednje reorganizacije državne uprave postavljen je temelj i za nov način rada na standardizaciji. To je učinjeno Uredbom o organizaciji i radu Savezne komisije za standardizaciju od 20 maja 1953 godine. Po toj Uredbi, stručna platforma Savezne komisije za standardizaciju znatno se proširuje, jer će Saveznu komisiju za standardizaciju, pored dosadašnjih njenih stručnih referenata, sačinjavati još veliki broj stručnjaka, u prvom redu direktnih predstavnika privrede, za razne privredne grane. Svaka važnija privredna grana biće zastupljena potrebnim brojem istaknutih stručnjaka, koji će sačinjavati stručnu sekciju za odnosnu privrednu granu. U svaku stručnu sekciju ući će i po jedan od sadašnjih stručnih referenata Savezne komisije za standardizaciju, kao njen stručni sekretar. Na taj način, Savezna komisija za standardizaciju, pored užeg radnog tela stalnih stručnjaka, koje je neophodno za njen uspešan rad, imaće i šire odlučujuće telo predstavnika privrede, stručnih organizacija

i sl., koje je potrebno, da bi se odluke o donošenju jugoslovenskih standarda oslanjale o potreban autoritet ljudi koji svojim poznavanjem celokupne privredne problematike zemlje mogu da garantuju pravilnost opšte linije sprovedene kroz donete standarde. Pored toga, a pošto u Saveznoj komisiji za standardizaciju ne mogu biti zastupljene sve uže oblasti pojedinih privrednih grana, čije detaljno poznavanje zahteva usku specijalnost za tu oblast, Savezna komisija za standardizaciju formiraće po potrebi još stručne potkomisije za pojedine oblasti pojedinih privrednih grana, kao svoje savetodavne organe. Na taj način obezbeđuje se, da svako specijalno pitanje može biti detaljno rasmotreno pred takvim forumom stručnjaka specijalista za odnosnu užu oblast, na čijem mišljenju stručna sekcija SKS može da bazira svoju odluku.

Ova poslednja faza organizacionog razvoja Savezne komisije za standardizaciju još je u toku, te treba u 1954 god. da bude dovršena, uz jednovremeno dopunjavanje užeg radnog tela SKS još nedostajućim stručnim sekretarima.

Organizacione forme

Ako razmotrimo organizacione forme kroz koje je prolazio rad na standardizaciji u našoj zemlji, možemo razlikovati pet faza.

Prvu fazu pretstavlja predratni rad Jugoslovenskog nacionalnog komiteta za standardizaciju, čija organizacija proističe iz tadašnjeg društvenog uređenja. Taj Komitet je skup predstavnika državne uprave, škole, stručnih organizacija i kapitalističkih privrednih preduzeća. Banovina Hrvatska ima u Komitetu naročiti položaj, jer je zastupljena naročitom delegacijom.

Drugu fazu pretstavlja rad posle oslobođenja, do 1948 godine. Tu je sprovedena potpuna decentralizacija, bazirane na teritorijalnoj podeli, tako da težište rada leži na republičkim komisijama za standardizaciju, dok Savezna komisija praktično nema nikakvog radnog aparata. Rezultat je izvestan broj predloga, ali skoro ništa standarda.

Treću fazu pretstavlja rad od 1949 do kraja 1951 god. I tu je sprovedena potpuna decentralizacija, ali ne na teritorijalnoj bazi, nego na bazi podele državnog upravnog aparata po privrednim granama. Savezna komisija za standardizaciju, kao centralno rukovodeće telo, još uvek praktično nema mogućnosti za ma kakav sistematski rad. Rezultat je vrlo mnogo predloga, ali ništa standarda.

Četvrtu fazu pretstavlja rad 1952 i 1953 godine. Težište rada prenosi se na Saveznu komisiju za standardizaciju, koja se neposredno oslanja na saradnju zainteresovanih privrednih preduzeća i ustanova. Rukovodstvo je dakle centralizovano, ali stvarno odlučivanje o standardima je preneto direktno na celokupnu privredu. Rezultat je veliki broj izdatih standarda.

Petu fazu treba da pretstavlja rad po novoj organizaciji, čije je sprovođenje u toku. Rukovodstvo i odlučivanje je centralizovano kod Savezne komisije za standardizaciju, ali sam sastav SKS isključuje mogućnost ma kakvih centralističkih odluka, jer odlučujući forum sastavljaju neposredni predstavnici privrede iz cele zemlje.

Način izrade standarda

U uvodu su već pomenuta dva vrlo česta, a vrlo pogrešna shvatanja o tome, kako treba da dođemo do jugoslovenskih standarda. Neće biti na odmet, da se o tom pitanju kaže još nekoliko reči.

Prvo o pitanju prevođenja i preuzimanja stranih standarda.

Nije teško prevesti standarde s nekog drugog jezika i izdati ih kao jugoslovenske standarde. Pitanje je samo šta se time postiže. Standardi svake zemlje nastali su i nastaju kao rezultat specifičnih potreba, opštih prilika i industriskog razvoja te zemlje, oni proističu dakle iz određenih specifičnih uslova. Ti uslovi se često ne poklapaju s našim uslovima. Standardi koga bilo proizvoda u nekoj velikoj industriskoj zemlji često pokazuju veliki asortiman, koji bi se u toj zemlji mogao možda znatno suziti, kada ne bi bili u pitanju naj-

raznovrsniji interesi uticajnih privrednih grupa i bezbroj drugih faktora koji u privrednoj strukturi te zemlje igraju ulogu. Za tako velikim asortimanom kod nas, a i drugim manjim, pa i industrijski visoko razvijenim zemljama, najčešće nema potrebe. Preuzimati standarde sa asortimanom raznih proizvoda znatno većim, nego što je stvarna potreba, značilo bi direktno raditi protiv jednog od osnovnih ciljeva standardizacije, koji se sastoji u sistematskom i smišljenom smanjivanju asortimana u cilju pojeftinjenja proizvodnje (tu naravno nije reč o smanjenju asortimana koje bi pogađalo lični ukus ili inače potrebe široke potrošnje).

Dalje, pretpostavimo da bi bilo pravilno da preuzmemo strane standarde. Tu se postavlja pitanje, čije standarde treba preuzeti. Na osnovu čega treba doneti odluku i ko bi bio nadležan da donese takvu odluku?

Samo malo udubljanje u stvar pokazuje da ne može biti ni govora o prostom preuzimanju stranih standarda. Time naravno nije rečeno da se strani standardi ne koriste i ne treba da se koriste prilikom izrade naših standarda. Naprotiv, to je potrebno. Ali da bi se koristili moraju se, pre svega, u svakom konkretnom slučaju proučiti standardi raznih zemalja, a u prvom redu međunarodne preporuke koje izdaje ISO. Zatim se oni moraju uporediti među sobom i sa našim uslovima i tek tada se može doneti odluka šta se može preuzeti a šta se mor amenjati. Tu odluku, naravno, ne može doneti nikakva centralna ustanova u ime privrede bez saglasnosti predstavnika privrede, koja treba da primenjuje usvojene standarde. Dakle nikakav kratak postupak nije moguć bez rizika da se napravi više štete nego koristi.

Ne manje je štetan drugi predlog, da se izrada standarda raspine na veliki broj komisija po celoj zemlji, nepovezanih jedinstvenom čvrstom organizacijom, koje bi manje više samostalno radile pa, čak, i konačno odlučivale o standardima. Pod takvim uslovima, sasvim prirodno, ne bi moglo biti doslednosti i jedinstvene koncepcije u radu, koja je u standardizaciji potrebna nego u ma kome drugom poslu, a čak ni jedinstvena tehnička obrada ne bi mogla biti obezbeđena. Drugim rečima, sami standardi ne bi mogli biti standardni.

Postupak koji je sada usvojen za izradu jugoslovenskih standarda predstavlja jedan celishodan kompromis raznih mogućih puteva i sastoji se približno u sledećem:

Opštu politiku i program standardizacije utvrđuje Savezna komisija za standardizaciju koja svojim sastavom predstavlja privredu cele zemlje, a to znači sve one kojima su standardi stvarno i namenjeni.

Izradu predloga standarda, u okviru utvrđenog programa, u načelu treba da vrše zainteresovana privredna preduzeća, po prethodnom sporazumu sa SKS. Načelno, svako preduzeće, organizacija, pa i pojedinac u FNRJ, može i mimo utvrđenog programa da izradi i uputi SKS predlog standarda koji smatra potrebnim.

U slučaju da nijedno zainteresovano preduzeće ne može ili ne želi da se primi izrade predloga standarda, SKS poverava izradu predloga jednom ili više stručnjaka, stavljajući im na raspoloženje i potrebnu dokumentaciju sa kojom raspolaže. U nekim slučajevima izradu predloga standarda mogu da vrše i sami stručni sekretari SKS.

Primljeni predlozi standarda mogu biti stavljeni na javnu diskusiju bilo u stanju u kome su primljeni, ili ako je po oceni stručnih sekretara SKS to potrebno, oni se prethodno daju na ocenu stručnoj podkomisiji ili, ako takva ne postoji, onda drugom podesnom forumu (predstavicima najzainteresovanijih preduzeća, poznatim stručnjacima, naučnim radnicima i sl.). Posle razmatranja i eventualne prerade, izmene, ili dopune, predlog standarda stavlja se na javnu diskusiju na taj način, što se, bilo u celini, bilo u izvodu objavljuje u biltenu »Standardizacija«.

Svako fizičko i pravno lice u FNRJ ima pravo da na objavljene predloge standarda stavi svoje primedbe i predloge za izmene, dopunu ili preradu.

Po isteku roka, određenog za stavljanje primedaba, stručni sekretar SKS pristupa pripremanju konačne redakcije standarda. U tom cilju, on proučava i sre-

đuje sve primljene primedbe i prema karakteru određuje dalji postupak.

Ako nema suštinskih primedaba, onda se konačna redakcija svodi samo na stilsko i tehničko uobličavanje standarda po usvojenim principima, što po pravilu svršava sam stručni sekretar sa tehničkim aparatom SKS, konsultujući po potrebi i druge stručnjake.

Ako ima suštinskih primedaba, onda se predmet iznosi pred stručnu podkomisiju, ili pred naročito formirani forum stručnjaka radi ocene i usklađivanja raznih gledišta. Svakako se teži da u takvom savetovanju uzmu učešća sva ona preduzeća, organizacije i ustanove koje su zainteresovane za odnosni predlog standarda.

Ako se prilikom pretresa predloga standarda postigne saglasnost svih učesnika i ako su svi zainteresovani bili zastupljeni na pretresu, onda se tako formulisani zaključci uzimaju za bazu definitivne redakcije standarda, koju vrši stručni sekretar SKS na način koji je gore opisan.

Ako se prilikom pretresa predloga standarda postigne saglasnost svih učesnika, ali ako je broj zainteresovanih suviše veliki, da bi svi mogli biti zastupljeni na pretresu, onda se izmenjeni predlog standarda, ako su izmene znatnije, može ponovo staviti na javnu diskusiju sa skraćenim rokom za stavljanje primedaba. Dalji postupak je isti kao prilikom prvog stavljanja na diskusiju.

Najzad, ako se prilikom pretresa predloga standarda ne može da postigne saglasnost svih učesnika, onda stručna sekcija SKS donosi odluku o daljem postupku (usvajanje mišljenja većine, prerade predloga ili potpuno povlačenje predloga). Ako stručna sekcija donese odluku, da se predlog standarda uz predložene izmene usvaja, onda stručni sekretar pristupa konačnoj redakciji na ranije opisani način.

Svaki konačno redigovani standard iznosi se još jednom pred stručnu sekciju SKS, kao najviši forum za ocenu standarda, radi donošenja konačne odluke o njegovom usvajanju. Ako predloženi standard bude usvojen od strane stručne sekcije, isti se proglašava jugoslovenskim standardom rešenjem predsednika SKS, koje se objavljuje u Službenom listu FNRJ.

Kao što se vidi, put donošenja standarda je vrlo dug, ali je on takav da obezbeđuje punu demokratsku i omogućuje da u donošenju standarda učestvuje svako ko želi da konstruktivno saraduje.

Kakvo treba da bude učešće privrede i stručnih i naučnih organizacija na poslu standardizacije?

Privredna preduzeća, stručne i naučne organizacije i ustanove mogu mnogostruko doprineti unapređenju standardizacije. U prvom redu potrebno je, da određuju svoje predstavnike za stručne podkomisije, kada im se SKS obrati s takvim zahtevom.

Zatim, treba da se primaju izrade predloga standarda za koje su zainteresovani ili da saraduju na izradi takvih predloga.

Dalje, treba obavezno da učestvuju u diskusiji o objavljenim predlozima standarda.

Najzad, treba da se svim silama staraju da se usvojeni standardi što pre sprovedu u život, da se interesuju za rezultate primene standarda i da izveštavaju SKS o svima izmenama i dopunama u standardima koje praksa pokaže da su potrebne.

Treba još reći nešto o načinu stavljanja primedbi na predloge standarda.

Često se dešava da pojedini diskutanti stavljanju primedbe na objavljene predloge standarda, ne obrazlažući ničim svoje predloge, izmene ili dopune. Takve primedbe, koje nose karakter proizvoljnosti, ne mogu biti uzete u obzir. Svaka primedba ili predlog, da bi bili ozbiljno uzeti u razmatranje, moraju biti obrazloženi, tehnički ili ekonomski.

Odnos prema međunarodnim organizacijama za standardizaciju ISO i IEC

Naša zemlja učlanjena je u Internacionalnoj organizaciji za standardizaciju (ISO) i u Internacionalnoj elektrotehničkoj komisiji (IEC), o kojima su u ovom

broju biltena posebno data podrobna obaveštenja.

Savezna komisija za standardizaciju, kao jedini legitimni predstavnik naše zemlje u tim organizacijama, treba da učestvuje u radu tih organizacija. U prvom redu ona treba da izražava gledište naše zemlje na predloge međunarodnih preporuka, odnosno međunarodnih standarda, koje ISO i IEC stavljaju na javnu diskusiju, a zatim, ona treba putem svojih delegata, da učestvuje na sastancima pojedinih tehničkih komiteta ISO-a i IEC-a kada se pretresaju pitanja koja su od interesa za našu zemlju. U tom radu SKS se oslanja u prvom redu na stručne podkomisije, koje se zbog toga formiraju po mogućnosti u skladu sa odgovarajućim tehničkim komitetima ISO-a, a za pitanja iz elektrotehnike na Jugoslovenski elektrotehnički komitet. To su tela u kojima treba da se formira stav naše zemlje po pojedinim pitanjima, po potrebi uz prethodnu

konsultaciju i šireg kruga interesenata, i koja u prvom redu mogu da dadu delegate koji u ime SKS mogu da učestvuju na sastancima tehničkih komiteta ISO-a i IEC-a. To naravno ne isključuje da i drugi predstavnici privrede, stručnih i naučnih organizacija, koji nisu učlanjeni u SKS ni u njenim stručnim podkomisijama, uzmu učešća u radu na međunarodnoj standardizaciji, kako davanjem primedaba u prethodnoj diskusiji, tako i direktno na sastancima. No, to učešće može se obavljati isključivo posredstvom SKS i u njeno ime uz njenu saglasnost. U tom cilju bilten »Standardizacija« objavljuje potrebne podatke o dokumentaciji iz oblasti međunarodne standardizacije koju SKS prima. Na taj način svako ko to želi, može da prati rad na međunarodnoj standardizaciji, da se obavesti o aktuelnim problemima i da, pod izloženim uslovima, uzme učešća u njihovom rešavanju.

DK 389.6 (100) ISO

O MEĐUNARODNOJ ORGANIZACIJI ZA STANDARDIZACIJU

International Organization for Standardization (ISO)

— Kratak pregled njenog postanka, uređenja, ciljeva i principa na kojima počiva njen rad, kao i uske veze sa drugim međunarodnim organizacijama.

I.) Prethodnice ISO-a

a) Međunarodna organizacija nacionalnih udruženja za standardizaciju, poznata pod skraćenicom ISA i osnovana 1926 godine, okupila je u svom krilu nacionalna udruženja za standardizaciju iz dvadesetak zemalja.

ISA je postavila bazu međunarodne saradnje po predmetu standardizacije i radila je vrlo aktivno na unifikaciji nacionalnih standarda svojih članova. Ona je morala da obustavi rad 1942 godine, pošto su još od 1939 godine neki članovi raskinuli svoje veze usled tadašnjih prilika u svetu.

b) Koordinacioni komitet za standardizaciju Ujedinjenih nacija (UNSCC) okupivši nacionalne organizacije 18 savezničkih zemalja nasledio je 1944 godine nekadašnju federaciju ISA sa ciljem da koordinira delatnost nacionalne industrije svojih članova. On je naročito predstavljao veoma važnu organizaciju za ratno vreme.

II.) Postanak

Predstavnici članova UNSCC održali su sastanak 14 oktobra 1946 god. u Londonu sa predstavnicima organizama za standardizaciju nekih zemalja koje nisu bile članice UNSCC, a sa ciljem:

1.) da prodiskutuju i donesu ustav jedne nove međunarodne organizacije, koja bi imala za zadatak da olakša međunarodnu koordinaciju i unifikaciju industrijskih standarda;

2.) da donesu preporuke u pogledu tehničkih radova, koje bi trebalo da preduzme ta nova organizacija.

Kao rezultat rada te konferencije, na kojoj su zasedala 64 delegata iz 25 zemalja, jeste stvaranje Međunarodne organizacije za standardizaciju, čiji je skraćeni naziv ISO. Prva privremena generalna skupština ISO održana je 24 oktobra 1946 god. u Londonu.

U toku te generalne skupštine usvojeni su jednoglasno ustav i poslovnik ISO-a i odlučeno je, da ISO zvanično počne da funkcioniše, čim 15 nacionalnih komiteta za standardizaciju ratifikuje svoj pristup. Petnaesta ratifikacija prispela je 23 februara 1947 godine privremenom generalnom sekretarijatu. Tako je stvorena organizacija ISO.

Posle tog dana ratifikovali su ustav i poslovnik i drugi nacionalni komiteta za standardizaciju koji su učestvovali u radu londonske konferencije i tako postali članovi ISO. Istovremeno su i neki drugi komiteta zatražili pristup.

III.) Cilj

Cilj organizacije ISO je olakšanje razvoja standardizacije u svetu, radi unapređenja međunarodne razmene dobara i usluga i razvitka uzajamne saradnje u oblasti intelektualne, naučne, tehnološke i privredne delatnosti.

Da bi se to postiglo, ISO može između ostalog:

a) da olakšava koordiniranje i unifikaciju nacionalnih standarda i objavljuje preporuke potrebne komitetima — članovima;

b) da donosi međunarodne standarde pod uslovom, da se u svakom pojedinom slučaju ne usprotivi nijedan komitet — član;

c) da pomaže i olakšava stvaranje novih standarda, kad je to moguće, koji bi ujedno odgovarali nacionalnim i međunarodnim potrebama;

d) da pravi aranžmane za razmenu informacija u pogledu radova svojih komiteta — članova i svojih tehničkih komiteta;

e) da saraduje sa drugim međunarodnim organizacijama koje su zainteresovane njenim radovima, naročito preduzimajući na njihovo traženje proučavanje predmeta standardizacije.

IV.) Članstvo

Članovi ISO su najreprezentativniji nacionalni komiteta za standardizaciju i to po principu — jedan iz svake zemlje, i koji usvoje ustav i poslovnik Organizacije. Sada ISO obuhvata 34 komiteta — člana, koji predstavljaju svoje zemlje i to: Australija, Austrija, Belgija, Brazilija, Kanada, Čile, Danska, Španija, Finska, Francuska, Nemačka, Mađarska, Indija, Irska, Izrael, Italija, Japan, Meksiko, Holandija, Novi Zeland, Norveška, Pakistan, Poljska, Portugalija, Rumunija, Švajcarska, Švedska, Č. S. R., Južno-afrička unija, Ujedinjeno Kraljevstvo, Urugvaj, S. A. D., S. S. S. R., Jugoslavija.

V.) Finansije

Rad ISO-a je obezbeđen finansiskim učešćem članova koji su, stupajući u članstvo Organizacije, pristali na godišnje plaćanje članarine u iznosu određenom prema veličini odnosne zemlje.

VI.) Unutrašnja organizacija

ISO ima sledeće organe: generalnu skupštinu, savet, predsednika, jednog potpredsednika, blagajnika, generalnog sekretara i generalni sekretarijat, tehničke komiteta i tehnička odeljenja.

Generalna skupština održava se sastankom svih delegata koje određuju komiteta — članovi, a saziva se najmanje svake tri godine.

Prva privremena generalna skupština sastala se u Londonu 24 oktobra 1946 godine radi usvajanja ustava i poslovnika, izbora članova saveta, izbora svog predsednika i određivanja sedišta Organizacije.

Prva generalna skupština sastala se u Parizu 7 jula 1949 g. Svečanosti u velikom amfiteatru Sorbone prisustvovali su predsednik Francuske Republike V. Auriol i generalni direktor UNESCO-a J. Tores Bodet.

Savet rukovodi Organizacijom prema generalnim direktivama, a sastoji se od predsednika i 11 članova, koji predstavljaju 11 raznih komiteta — članova; on se sastaje najmanje jedanput godišnje da razmotri rad Organizacije i sastavi izveštaj za generalnu skupštinu. Savet daje mandat kontrolnom komitetu, u koji ulaze predsednik, blagajnik i jedan član kog bira Savet između svojih članova, sa zadatkom da kontroliše i podnosi predsedniku izveštaje o radu generalnog sekretarijata.

Generalni sekretarijat je smešten u sedištu Organizacije u Ženevi i obavlja administrativne i tehničke poslove koje mu određuje Savet.

Sa administrativne tačke gledišta, on održava vezu između komiteta — članova i Saveta, prima članarinu, reguliše izdatke, razasila informacije koje interesuju članove i uopšte predstavlja Organizaciju na svima skupovima gde je to potrebno.

Sa tehničke tačke gledišta, Generalni sekretarijat koordinira rad tehničkih komiteta formiranih u okviru Organizacije od strane komiteta — članova.

Po ovlašćenju Saveta, komitet za direktive, uz pomoć Generalnog sekretarijata, postavlja direktive radi vođenja komiteta — članova i tehničkih komiteta u njihovim radovima. Generalni sekretarijat vodi račun o ispunjavanju ovih direktiva, poslovnika i ustava ISO.

Generalni sekretarijat takođe ima zadatak da obaveštava s jedne strane sve komitete — članove i Savet o radovima koje izvrše tehnički komiteti a, s druge strane, izveštava tehničke komitete o radovima koje preuzmu druge međunarodne organizacije koje se bave srodnim pitanjima.

Tehnički komiteti se sastoje od delegacije svakog komiteta — člana koji želi da učestvuje u tehničkom komitetu. Svaki tehnički komitet ima svoj sekretarijat, čiju odgovornost preuzima komitet — član koga odredi Savet. U ulozi sekretarijata, komitet — član je dužan da radi nepristrasno i on ima svoju sopstvenu delegaciju kao i ostali aktivni članovi tog tehničkog komiteta. On je odgovoran za dobar tok rada komiteta i dužan je da Savetu podnosi godišnji izveštaj o postignutim rezultatima.

Kada tehnički komitet postigne saglasnost po nekom nacrtu preporuke nekog određenog pitanja, predaje ga generalnom sekretarijatu koji ga podnosi svima komitetima — članovima, zatim Savetu, a zatim ima zadatak da otštampa i publikuje preporuke ili standarde koje je usvojio ISO.

Predloge, kojima se organizaciji ISO stavljaju na proučavanje nova pitanja i stvaranje novih tehničkih komiteta obrađuje, takođe, generalni sekretarijat, koji

vrši anketu kod komiteta — članova, a rezultate ankete podnosi Savetu na donošenje odluke.

Tehnički komiteti imaju za predmet najrazličitije oblasti ali ne obuhvataju elektrotehniku. Ustvari, u pogledu svega što se odnosi na tu struku, ISO se združio 1947 godine sa Međunarodnom elektrotehničkom komisijom (IEC), koja radi u svojstvu tehničkog odeljenja ISO, zadržavajući svoju nezavisnost.

Potreba standardizacije u oblasti elektrotehnike na međunarodnom planu osetila se odavno, te je na Međunarodnom elektrotehničkom kongresu, održanom 1904 godine u Saint Louis-u (SAD) izražena želja, da bi trebalo preduzeti mere radi ostvarenja svetske saradnje tehničkih društava, ustanovljavanjem reprezentativne komisije koja bi razmotrila pitanja unifikacije nomenklature i klasifikacije električnih aparata i mašina.

VII.) Veze

ISO uživa konsultativni status kod Ujedinjenih nacija. Jedan predstavnik ISO-a održava vezu sa sedištem Ujedinjenih Nacija, kao što i jedan službenik za vezu obavlja istu funkciju u UNESCO, sa kojim ISO ima konsultativni aranžman.

ISO održava veze sa funkcionalnim i regionalnim komisijama OUN, sa izvesnim organizacijama Generalnog sekretarijata i sa većinom specijalizovanih agencija UN. Te se veze razvijaju postepeno sa proširivanjem oblasti radova tih komisija, organizama i specijalizovanih institucija.

ISO je 17 novembra 1949 godine dostavila Ekonomskom i Socijalnom savetu UN ekspoziciju po pitanju koordinacije međunarodne delatnosti u oblasti standardizacije. Taj dokumenat su Ujedinjene Nacije objavile pod br. E (C. 2) 2340 od 26 januara 1950 godine. On je izdat sa ciljem da skrene pažnju Ujedinjenih Nacija na potrebu racionalnog koordiniranja aktivnosti standardizacije raznih organizama, koji rade u toj oblasti i predlaže usluge organizacije ISO kao nadležnog organa da se obezbedi ta koordinacija, čime bi se postigla prednost izbegavanja konfuzije ili donošenja protivrečnih standarda od strane raznih organizama.

Osim toga, ISO je u vezi sa mnogim drugim međunarodnim tehničkim organizacijama, koje traže saradnju ISO-a po pitanjima standardizacije koja su u njihovim programima.

VIII.) Zaključak

Kao međunarodna organizacija, i ISO ima krajnji zadatak, da olakša međunarodno sporazumevanje. Okupljajući stručnjake oko istih problema ISO potstiče i pomaže razmenu shvatanja koja vodi ka usklađivanju opštih interesa. ISO korisno doprinosi poboljšavanju kvaliteta, povećanju proizvodnje, snižavanju cena, povećanju razmene i saniranju tržišta.

(Naknadno će se objaviti potpun spisak tehničkih komiteta ISO s obzirom da su od poslednjeg objavljivanja nastupile znatnije promene).

DK 389.6(100):061.24

MEĐUNARODNA ELEKTROTEHNIČKA KOMISIJA

O Međunarodnoj elektrotehničkoj komisiji (International Electrotechnical Commission — IEC., Commission Electrotechnique Internationale — CEI.) koja je posle spajanja u 1947 godini sa ISO — postala njen sastavni deo, objavljeni su u biltenu br. 11 od novembra 1952 godine podaci o njenom postanku, organizaciji i postignutim rezultatima. Objavlivanjem izvoda iz poslovnika želimo da podrobnije upoznamo našu stručnu javnost sa načinom rada ove Međunarodne organizacije u kojoj aktivno učestvuje i naša zemlja.

Prema čl. 6 statuta, kao što je već ranije objavljeno, organi Komisije su: savet, akcioni komitet, tehnički komiteti i centralni biro.

Savet sačinjavaju: predsednik, potpredsednik (predsednici nacionalnih komiteta), blagajnik i generalni

sekretar (oba bez prava glasa). Savet zaseda najmanje jedanput u toku tri godine.

Akcioni komitet, koga postavlja savet, sačinjavaju: predsednik, devetorica potpredsednika, blagajnik i generalni sekretar (oba bez prava glasa). Nacionalni komiteti — članovi Akcionog komiteta biraju se na 9 godina s tim, što se svake tri godine obnavlja 1/3 članova.

Akcioni komitet rukovodi svima poslovima Komisije i o svome radu podnosi izveštaj savetu. On se sastaje najmanje jedanput godišnje ili po zahtevu predsednika ili četvorice potpredsednika.

Poslovnik predviđen članom 18 statuta proizlazi iz odredaba samoga statuta.

U pogledu članstva poslovnik propisuje da članom Komisije može postati svaki nacionalni komitet, čiju pismenu molbu usvoji savet. Nacionalni komiteti su

saglasni da uplate određenu članarinu u toku od dve godine, a da u slučaju istupanja o tome podnesu pretstavku godinu dana unapred. Nacionalni komitet koji ne izvrši u potpunosti svoje materijalne obaveze prema Komisiji biće kao član suspendovan, neće moći uzeti učešća u radu Saveta, neće dobijati tehničku dokumentaciju i publikacije Komisije i neće moći koristiti svoje pravo glasa.

Savet komisije određuje datum, mesto i način održavanja svoga zasedanja, koje se može održati pismeno ili sazivom članstva. Komisija snosi putne troškove i dnevnice samo za predsednika i blagajnika. Pozivnice, dnevni red kao i druga potrebna dokumenta koja centralni biro šalje članovima saveta, moraju biti upućena tri meseca pre zakazanog zasedanja.

Odluke saveta donose se većinom glasova prisutnih članova. Polovina članova pretstavlja potreban kvorum. Glasanje putem punomoćja nije dopušteno. Predsednik ne uzima učešće u glasanju, ali u slučaju podele glasova njegov je glas odlučujući.

Obnova jedne trećine članova akcionog komiteta, koja se vrši svake tri godine, počinje osam meseci pre isteka mandata konsultacijom nacionalnih komiteta. Kandidature se upućuju svima nacionalnim komitetima bez naznake porekla predloga, a stavljaju se na tajno glasanje tokom zasedanja saveta. Izbor se može vršiti i pismenim ili telegrafskim putem.

Tehnički komiteti se bave proučavanjem problema koji spadaju u delokrug njihove nadležnosti. Komitet donosi zaključke i podnosi ih nacionalnim komitetima na prihvatanje kao preporuka Komisije. Svaki nacionalni komitet koji se primi da vodi sekretarijat nekog tehničkog komiteta, preuzima i odgovornost da se poslovi otpravljaju ažurno i da se brzo rešavaju svi postavljeni zadaci. Dužnost predsednika Komiteta je da rukovodi radom sekretarijata u okviru opštih direktiva koje daje akcioni komitet.

Po članu 16 statuta, Komisija može rasturiti sledeća dokumenta:

1.) Zapisnike sa sednica, godišnje izveštaje o svojoj aktivnosti i finansijama, kao i druga za koje akcioni komitet nađe da treba da budu objavljena. Ova se dokumenta dostavljaju samo nacionalnim komitetima.

2.) Dokumenta koja se odnose na rad tehničkih komiteta. Ova se dokumenta dostavljaju svima zainteresovanim nacionalnim komitetima.

3.) Preporuke Komisije. Ovo su tekstovi koje je odobrio nadležan tehnički komitet, a usvojilo najmanje

4/5 nacionalnih komiteta, putem glasanja po pravilu od šest meseci. Tako ratifikovane publikovane ih centralni biro kao preporuke Komisije i biće dostavljene svakome zainteresovanom licu preko odnosnih nacionalnih komiteta.

Kada je potrebno da se izvrši glasanje po pravilu od šest meseci, centralni biro upućuje dotični predlog svima nacionalnim komitetima koji se u roku od šest meseci, računajući od dana ekspedicije, mogu izjasniti za ili protiv predloga. Komitet koji do označenoga roka ne odgovori smatra se da je glasao za predlog.

Izbor predsednika Komisije vrši se putem kandidovanja koje predlaže nacionalni komiteti. Izbor se obavlja u savetu tajnim glasanjem. Izbor se može obaviti i pismenim ili telegrafskim putem ako to prilike zahtevaju. U slučaju smrti ili ostavke predsednika, centralni biro zakazuje nove izbore, po potrebi pismenim putem. U međuvremenu, prethodni predsednik vrši dužnost predsednika.

Blagajnik komisije je finansiski savetnik centralnog biroa u svima pitanjima koja su u vezi sa budžetom. On stavlja primedbe na finansiski godišnji izveštaj saveta. Izbor blagajnika vrši se na isti način kao i izbor predsednika.

Ulozi nacionalnih komiteta uplaćuju se većinom u toku prvog polugodišta, ali nacionalni komiteti prema svome nahodjenju mogu izvršiti uplatu i u dve jednake rate i to, tokom prvog i trećeg tromesečja.

Sva tri zvanična jezika — engleski, francuski i ruski mogu se koristiti na sednicama. Primedbe učinjene na ruskom jeziku prevodiće se na francuski ili engleski, a o tome mora da se stara Nacionalni komitet SSSR. Isto to važi i za publikacije Komisije. Izdanja na ruskom jeziku priprema i štampa o svome trošku Nacionalni komitet SSSR.

Dokumenti svih tehničkih komiteta, kao i sva prepiska vrši se na francuskom ili engleskom jeziku. Preporuke Komisije koje publikuje centralni biro, snabdevene su kratkim predgovom koji sadrži istorijat o postanku preporuke i listu zemalja članica koje su je prihvatile.

Pravo nacionalnih komiteta da reprodukuju dokumenta i publikacije Komisije u cilju opšteg rasturanja uslovljeno je odobrenjem Saveta. Nacionalni komiteti treba u svojoj zemlji da spreče preštampavanje publikacija Komisije bez njenog izričitog pristanka.

Lista tehničkih komiteta, koja je objavljena u biltenu »Standardizacija« br. 1 avgusta 1950 godine u međuvremenu je izmenjena, pa će u narednom broju biti objavljena lista po najnovijem stanju.

DK 389.6(100):061.622.33

ZASEDANJE RADNE GRUPE ZA KLASIFIKACIJU, KOMITETA ZA UGALJ

U dane 9 do 11 novembra 1953 godine održano je u Ženevi VIII redovno zasedanje radne grupe za klasifikaciju, Komiteta za ugalj Ekonomske komisije OUN za Evropu. Na istom je bila zastupljena Jugoslavija sa dva delegata.

Veoma aktivna radna grupa za klasifikaciju pripremila je i na diskusiju iznela nekoliko značajnih problema, koji su prethodno bili dostavljeni svima zemljama članicama i kod njih prodiskutovani. Glavni od tretiranih problema kao: međunarodna klasifikacija kamenoga uglja u komercijalne svrhe, određivanje kalorične vrednosti uglja, međunarodna klasifikacija kamenoga uglja po zrnovitosti i međunarodna naučna klasifikacija mrkih ugljeva i lignita imaju nesumnjivo veliki ekonomski značaj i za našu zemlju, radi čega smo na njihovom rešenju zainteresovani i upućeni na usku saradnju sa radnom grupom.

Po ovim problemima doneseni su sledeći važniji zaključci:

Komitet za ugalj dostaviće zemljama članicama na mišljenje predlog za komercijalnu podelu kamenoga uglja u grupe iz sistema za naučnu klasifikaciju, izrađenog na ovom zasedanju.

Nije prihvaćen predlog poljske delegacije, da se za kaloričnu vrednost u međunarodnom sistemu predvidi novi parametar, i to ugalj suv na vazduhu bez pepela. Poljska delegacija zadužena je da pripremi novi predlog, i da ga predloži na diskusiju na idućem zasedanju.

Predlog francuske delegacije o određivanju kalorične vrednosti uglja računskim putem nije usvojen, jer se pokazalo da je njegova primena ograničena na sasvim maleni broj ugljeva.

Živa diskusija vođena je po pitanju međunarodne klasifikacije uglja po zrnovitosti, i konačno je usvojen predlog holandske delegacije. Sekretarijat grupe zadužen je da na bazi ovoga priloga izradi definitivni i da ga uputi zemljama članicama na proučavanje. U svojoj osnovi predlog bi odgovarao našim potrebama, uz uslov izvesnih izmena. Ipak, naši zainteresovani rudnici moraću da ga temeljno prouče, da izvrše potrebne analize rešetanja svojih ugljeva, da ispituju reperkusije tržišta i utvrde ekonomske posledice. Ukoliko bi se to pokazalo potrebnim, postavio bi se zahtev za izmenu holandskog predloga.

Po pitanju međunarodne naučne klasifikacije mrkih ugljeva i lignita formirana je uža grupa, u koju su ušli pretstavnici Jugoslavije, Holandije, Zapadne i Istočne Nemačke, Poljske i Italije. Usvojeno je da se za određivanje granice između ovih i kamenih ugljeva uzmu kao parametri kolorična vrednost i sadržaj huminskih kiselina, a za postavljanje granice između

mrkih ugljeva i lignita sadržaj huminskih kiselina. Zaključeno je da se u cilju daljeg proučavanja izvrše ispitivanja mrkih ugljeva i lignita Jugoslavije, Zapadne Nemačke, Italije i Poljske.

Datum idućeg zasedanja radne grupe za klasifikaciju odrediće Komitet za uglalj.

PREDLOZI STANDARDA NA JAVNOJ DISKUSIJI

Predlog br. 949

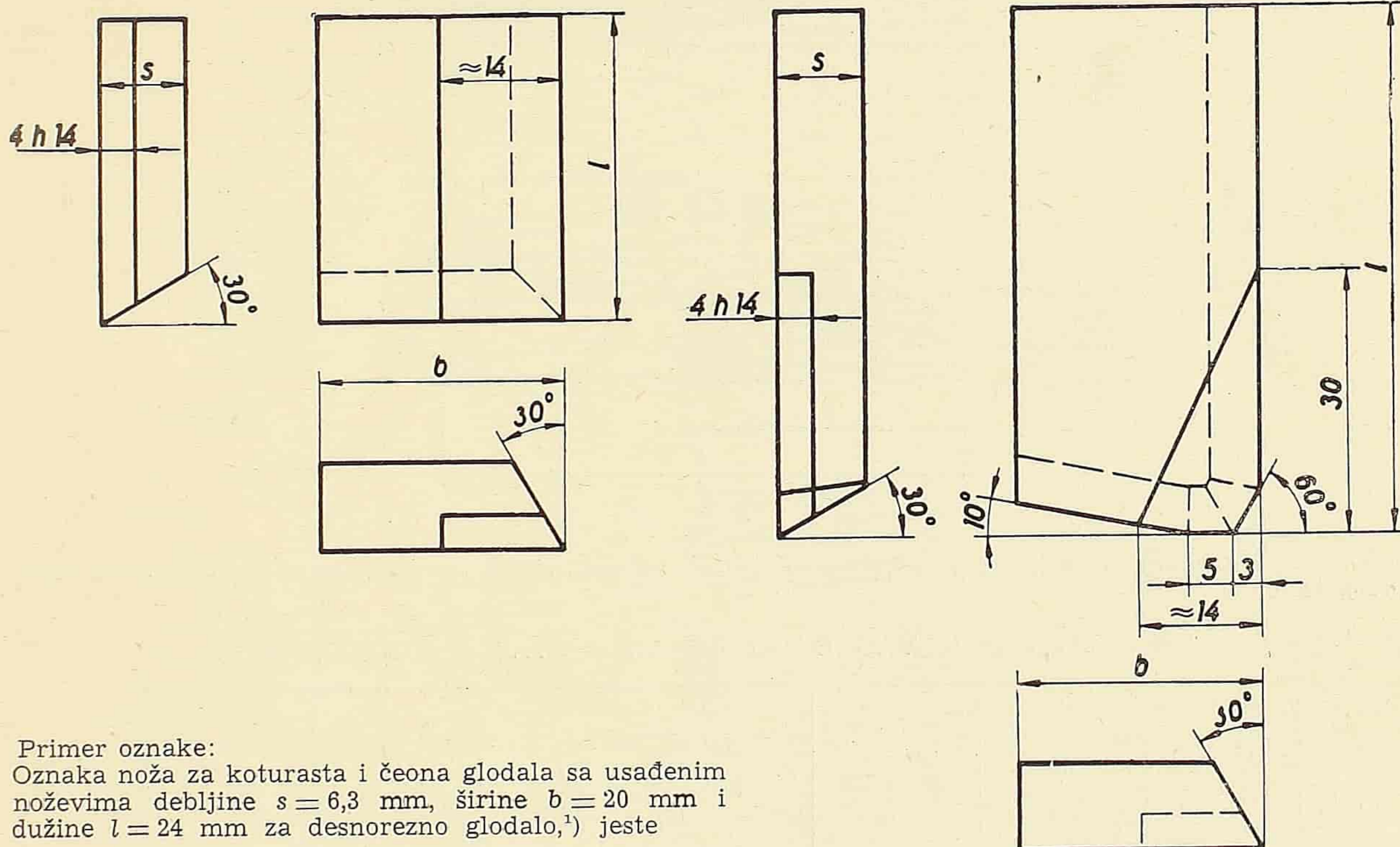
NOŽEVI ZA KOTURASTA I ČEONA GLODALA SA
SA USAĐENIM NOŽEVIMA

DK 621.914
JUS K.DO.203

Mere u mm

Oblik A

Oblik B

Primer oznake:

Oznaka noža za koturasta i čeona glodala sa usađenim noževima debljine $s = 6,3$ mm, širine $b = 20$ mm i dužine $l = 24$ mm za desnorezno glodalo,¹⁾ jeste

NOŽ A6, $3 \times 20 \times 24$ desni¹⁾ JUS K.DO. 203

Oblik A				
$s^3)$ hll	b	l	Profil	
			Telo	Rez. pločica
6,3	20	17	—	$8 \times 22^2)$
		19		
		21		
		24		
		27		
10	28	21	10×28 JUS C. B3. 431 ²⁾	$6 \times 16^2)$
		24		
		27		
		31		
		35		
	36	31	10×36 JUS C. B3. 431 ²⁾	
		35		
		39		
		44		
		49		

Oblik B				
s hll	b	l	Profil	
			Telo	Rez. pločica
6,3	16	43	—	$8 \times 22^2)$
	20	48		
	20	53		
10	28	60	10×28 JUS C. B3. 431 ²⁾	$6 \times 16^2)$
	36	60	10×36 JUS C. B3. 431 ²⁾	

1) Smisao obrtanja navesti u porudžbini: desnorezno glodalo — desno; levorezno glodalo — levo

2) Materijal: telo: čelik Č... JUS.. (najmanje čvrstoće na kidanje 60 kg/mm^2). Rezna pločica: brzorezni čelik

3) Noževi debljine $s = 6,3$ mm izrađuju se u celosti od brzoreznog čelika.

Veza sa drugim standardima:

Vučeni čelik — pljosnati, JUS C.B3. 431

Koturasta glodala sa usađenim noževima, JUS K.D2.061

Čeona glodala sa usađenim noževima, JUS K.D2.062

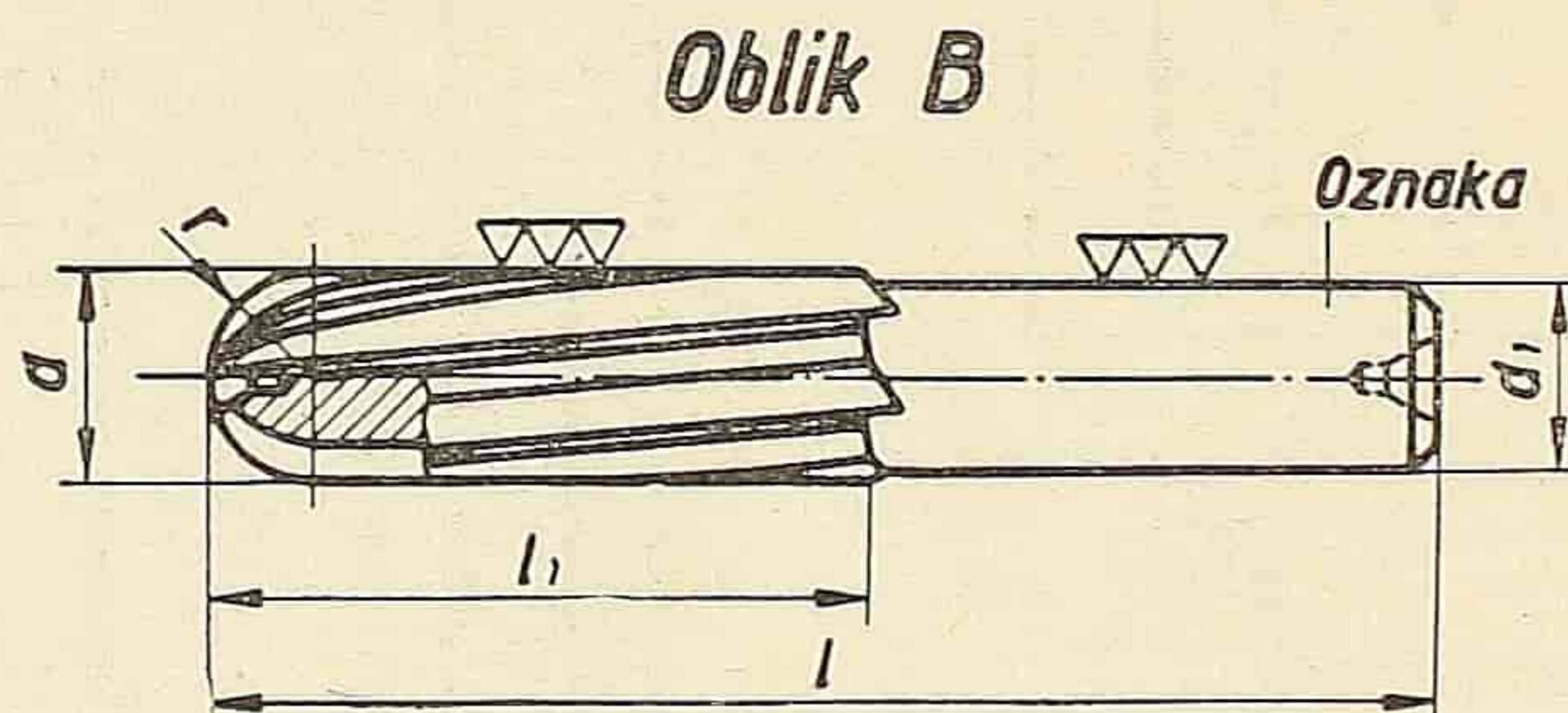
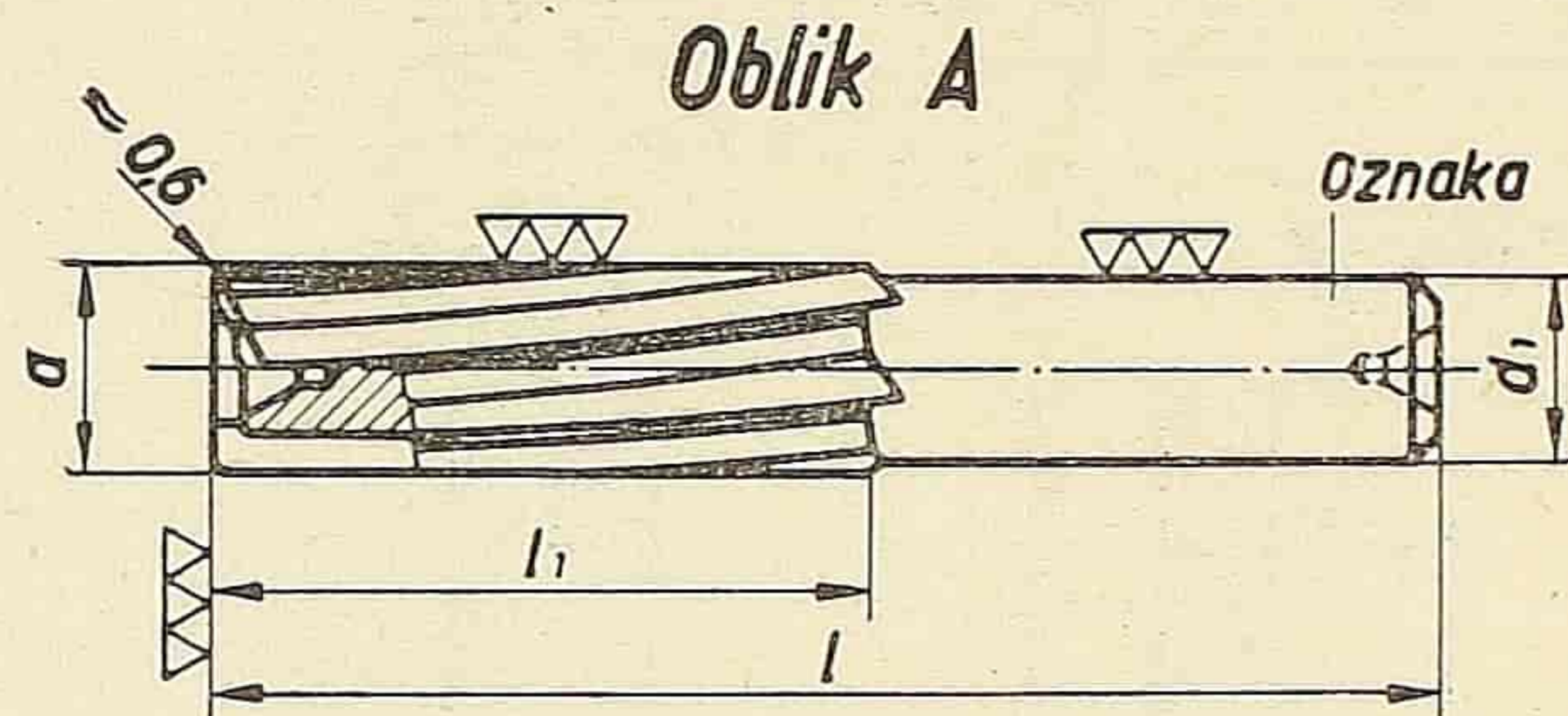
Rok za dostavljanje primedbi: 1 mart 1954 god.

Predlog br. 950

ČEONA GLODALA SA VALJČASTOM DRŠKOM ZA
KOVAČKE KALUPE

DK 621.914
JUS K.D2.200

Mere u mm

Primer oznake:

Oznaka čeonog glodala sa valjčastom drškom za kovačke kalupe oblika A, prečnika $d = 12$ mm, od čelika Č ...¹⁾, jeste

GLODALO ZA KOVAČKE KALUPE A12 — Č...¹⁾ — JUS K.D2.200

Oblik	d	Dozvoljeno otstu- panje za d	d_1 h8	l	l_1	r
A	6	h8	6	70	32	—
	8	h8	8	80	40	—
	10	h8	10	90	45	—
	12	h8	12	100	50	—
A i B	(14)	k12	16	112	56	7
	16	h8	16	112	56	8
	(18)	k12	20	125	63	9
	20	h8	20	125	63	10
	24	k12	25	150	80	12
	32	h8	32	180	100	16
	40	h8	40	180	100	20
	50	k12	40	140	63	25
	64	k12	50	180	80	32
80	k12	63	200	100	40	

Prečnike u zagradama treba izbegavati.

1) Materijal navesti u porudžbini prema JUS K.D2.011.

Normalna izrada: desnorezno glodalo sa levom spiralom. Izradu sa drugim smislom spirale ili obrtanja

navesti u porudžbini (vidi JUS K.D2.003).

Izrada, tolerancije i ispitivanje prema: Tehnički propisi za izradu i isporuku glodala, JUS K.D2.011.

Veza sa drugim standardima:

Središna gnezda od 60°, JUS M.A5.210.

Dodatak za ogorevanje za alate sa navarenom drškom, JUS C.T3.100.

Rok za dostavljanje primedbi: 1 mart 1954 god.

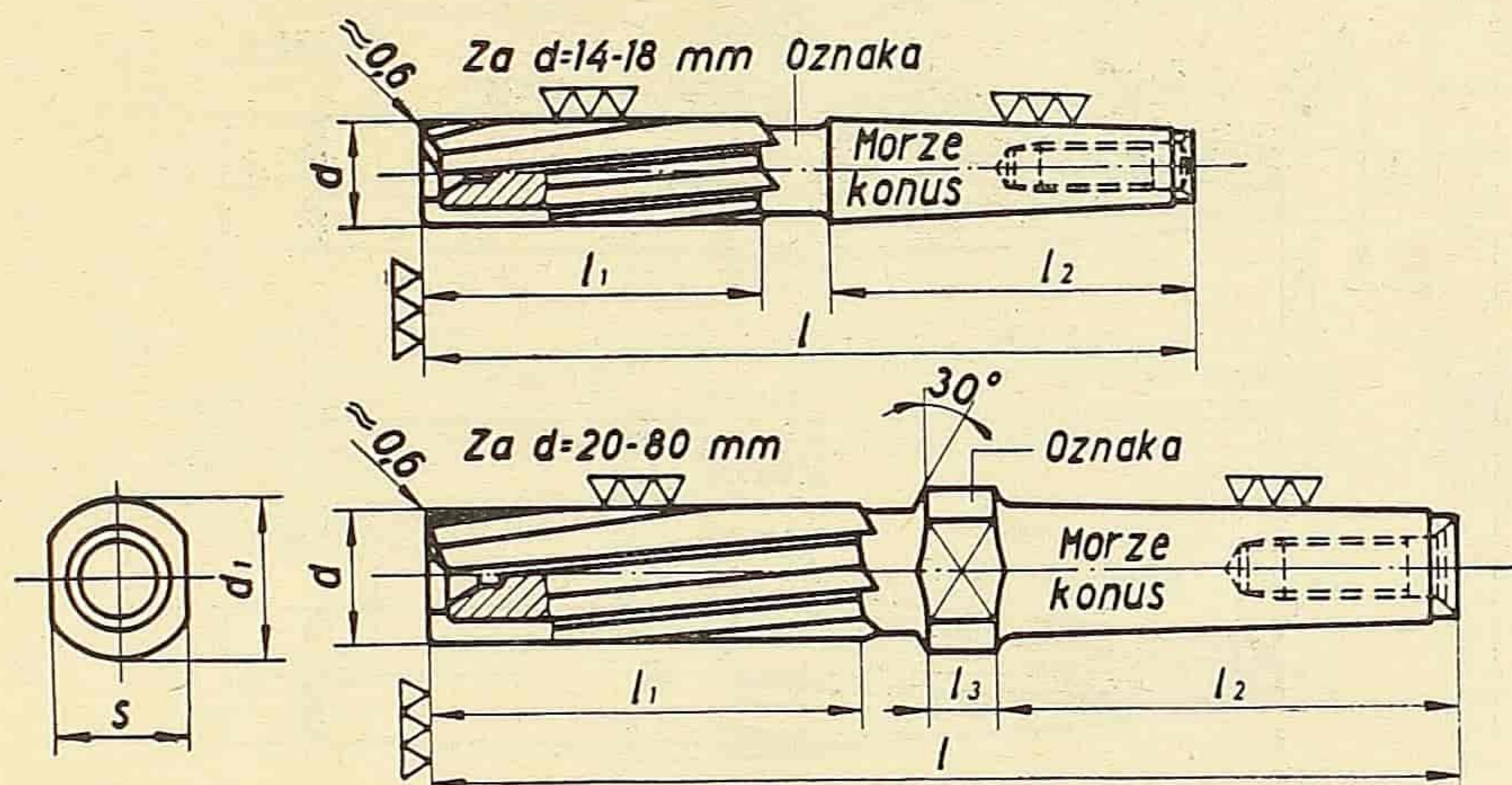
Predlog br. 951

ČEONA GLODALA SA MORZE KONIČNOM DRŠKOM
ZA KOVAČKE KALUPE

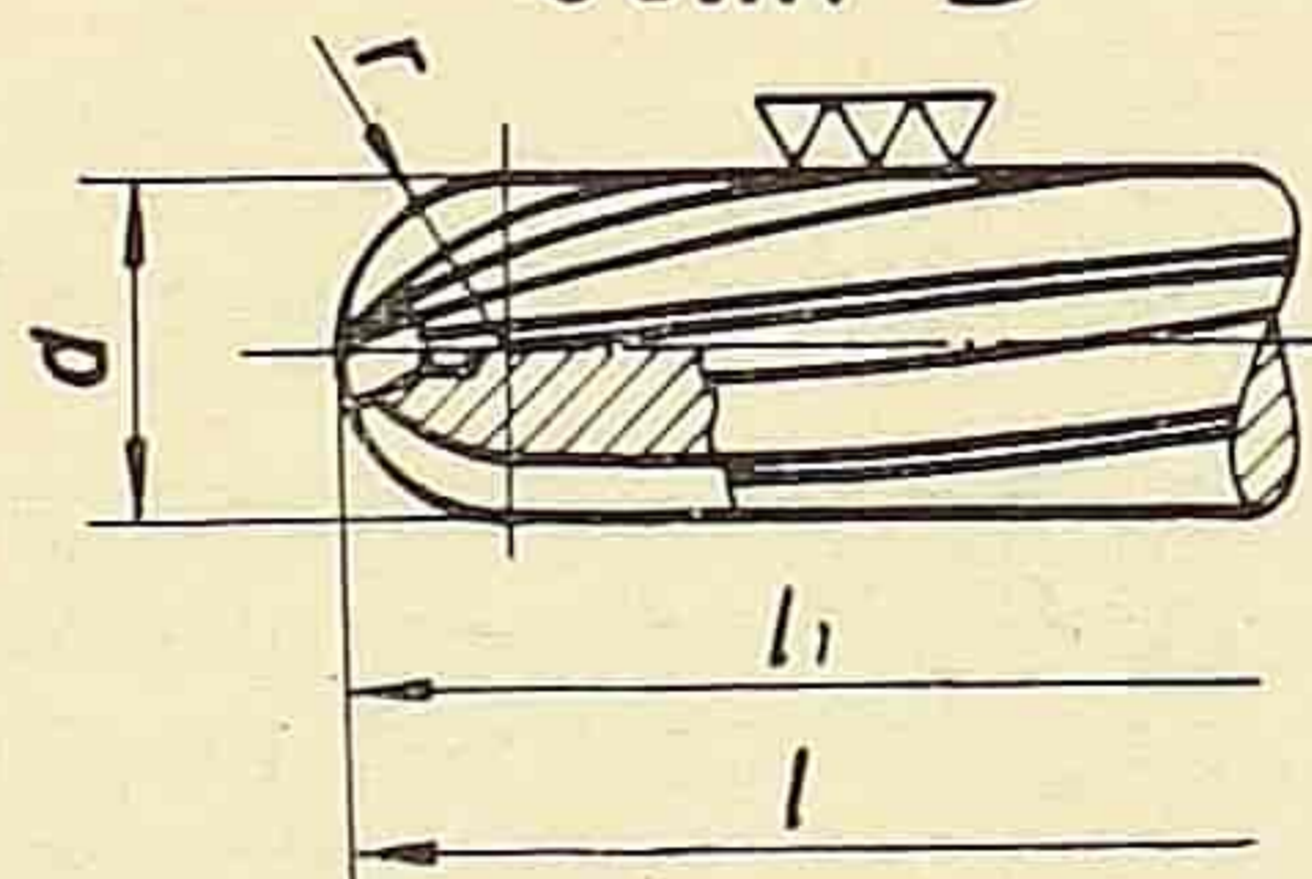
DK 621.914
JUS K.D2.201

Mere u mm

Oblik A

Oblik B

Primer oznake:

Oznaka čeonog glodala sa Morze koničnom drškom za kovačke kalupe oblika A, prečnika $d = 16$ mm, od čelika Č...¹⁾, jeste

GLODALO ZA KOVAČKE KALUPE A 16 — Č...¹⁾ — JUS K.D2.201.

d k 12	d_1	l	l_1	l_2	l_3	r za oblik B	s f 7	Morze konus
(14)	—	136	56	68	—	7	—	2
16	—	136	56	68	—	8	—	2
(18)	—	143	63	68	—	9	—	2
20	28	174	63	85	12	10	24	3
24	28	191	80	85	12	12	24	3
32	40	239	100	108	15	16	32	4
40	40	239	100	108	15	20	32	4
50	56	237	63	136	18	25	45	5
64	80	315	80	189	25	32	65	6
80	80	337	100	189	25	40	65	6

Prečnike u zagradama treba izbegavati.

1) Materijal navesti u porudžbini prema JUS K.D2.011.

Normalna izrada: desnorezno glodalo sa levom spiralom.

Izradu sa drugim smislom spirale ili obrtanja navesti u porudžbini (vidi JUS K.D2.003).

Veličine Morze konusa prema JUS K.D0.011.

Izrada, tolerancije i ispitivanje prema: Tehnički propisi za izradu i isporuku glodala, JUS K.D2.011.

Veza sa drugim standardima:

Središna gnezda od 60°, JUS M.A5.210.

Dodatak za ogorevanje za alate sa navarenom drškom, JUS C.T3.100.

Konične drške za alate, JUS K.D0.011.

Prelaz od vrata ka dršci na alatu, JUS K.D0.012.

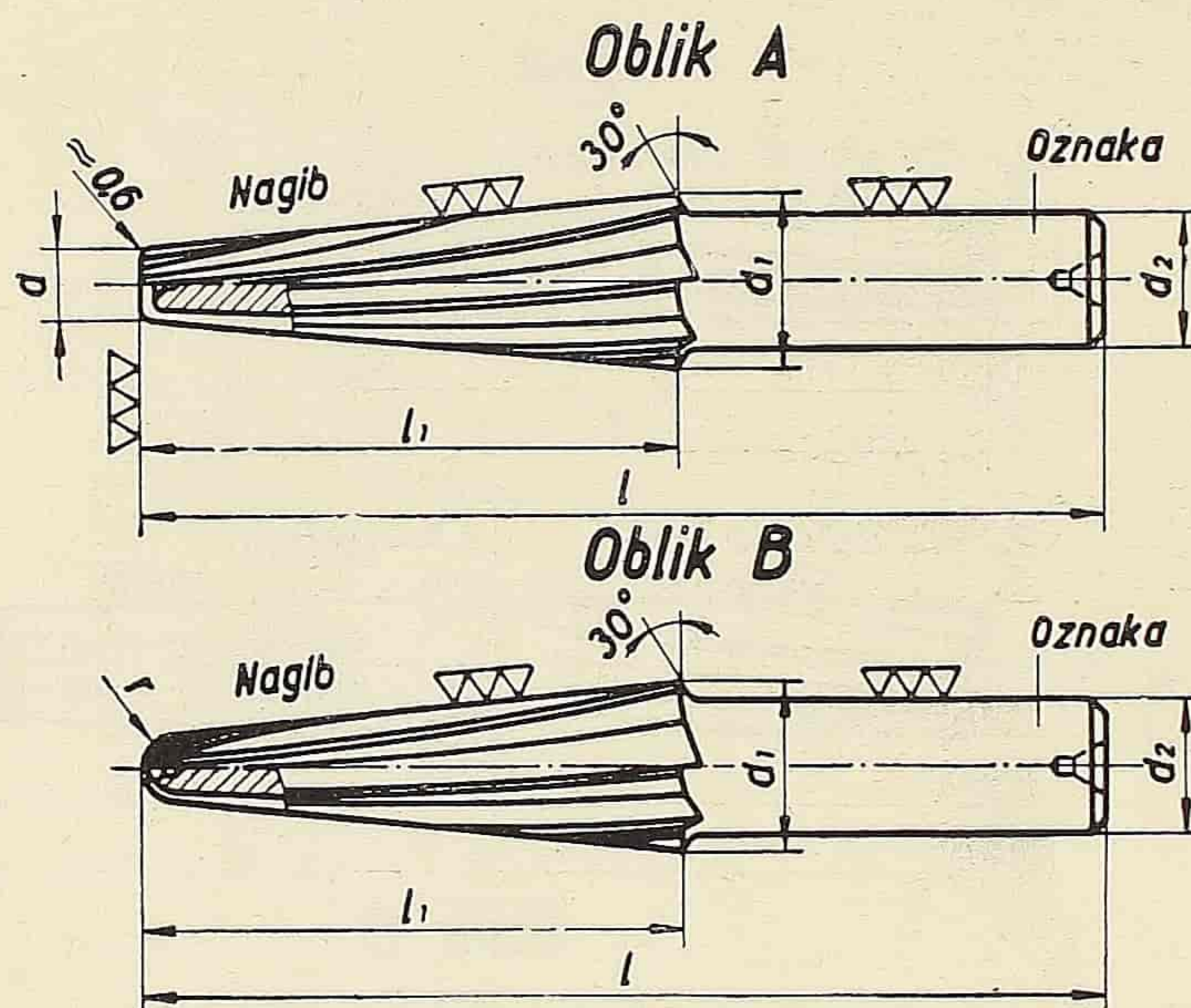
Rok za dostavljanje primedbi: 1 mart 1954 god.

Predlog br. 952

KONIČNA GLODALA SA VALJČASTOM DRŠKOM
ZA KOVAČKE KALUPE

DK 621.914
JUS K.D2.202

Mere u mm JUS K. D2. 202 Sl.4

Primer oznake:

Oznaka koničnog glodala sa valjčastom drškom za kovačke kalupe oblika A, prečnika $d = 16$ mm, sa nagibom 1:20, od čelika Č...¹⁾, jeste

GLODALO ZA KOVAČKE KALUPE A16 × 1:20 — Č...¹⁾ — JUS K.D2.202

odnosno, glodalo oblika B, poluprečnika $r = 8$ mm, sa nagibom 1:20, od čelika Č...¹⁾, jeste

GLODALO ZA KOVAČKE KALUPE B8 × 1:20 — Č...¹⁾ — JUS K.D2.202.

Oblik	d	r	Nagib 1:20				Nagib 1:10				Nagib 1:6			
			d ₁	d ₂ h8	l	l ₁	d ₁	d ₂ h8	l	l ₁	d ₁	d ₂ h8	l	l ₁
A	4	—	8,5	8	85	45	14	12	95	50	19	16	100	45
	6	—	11,6	10	100	56	18,6	16	115	63	—	—	—	—
	8	—	14,3	12	115	63	24	20	140	80	29	20	125	63
	12	—	20	16	140	80	32	25	180	100	38,6	25	160	80
	16	—	26	20	180	100	41	32	205	125	—	—	—	—
	20	—	32,5	25	205	125	48	32	220	140	—	—	—	—
B	—	2	8,3	8	85	45	13,6	12	95	50	18,4	16	100	45
	—	3	11,3	10	100	56	18	16	115	63	—	—	—	—
	—	4	13,9	12	115	63	23,2	20	140	80	27,7	20	125	63
	—	6	19,4	16	140	80	30,9	25	180	100	36,8	25	160	80
	—	8	25,2	20	180	100	39,5	32	205	125	—	—	—	—
	—	10	31,5	25	205	125	46,1	32	220	140	—	—	—	—

1) Materijal navesti u porudžbini prema JUS K.D2.011.

Normalna izrada: desnorezno glodalo sa levom spiralom. Izradu sa drugim smislom spirale ili obrtanja navesti u porudžbini. Dozvoljeno odstupanje nagiba $\pm 10'$.

Izrada, tolerancije i ispitivanje prema: Tehnički propisi za izradu i isporuku glodala, JUS K.D2.011.

Veza sa drugim standardima:

Središna gnezda od 60°, JUS M.A5.210.

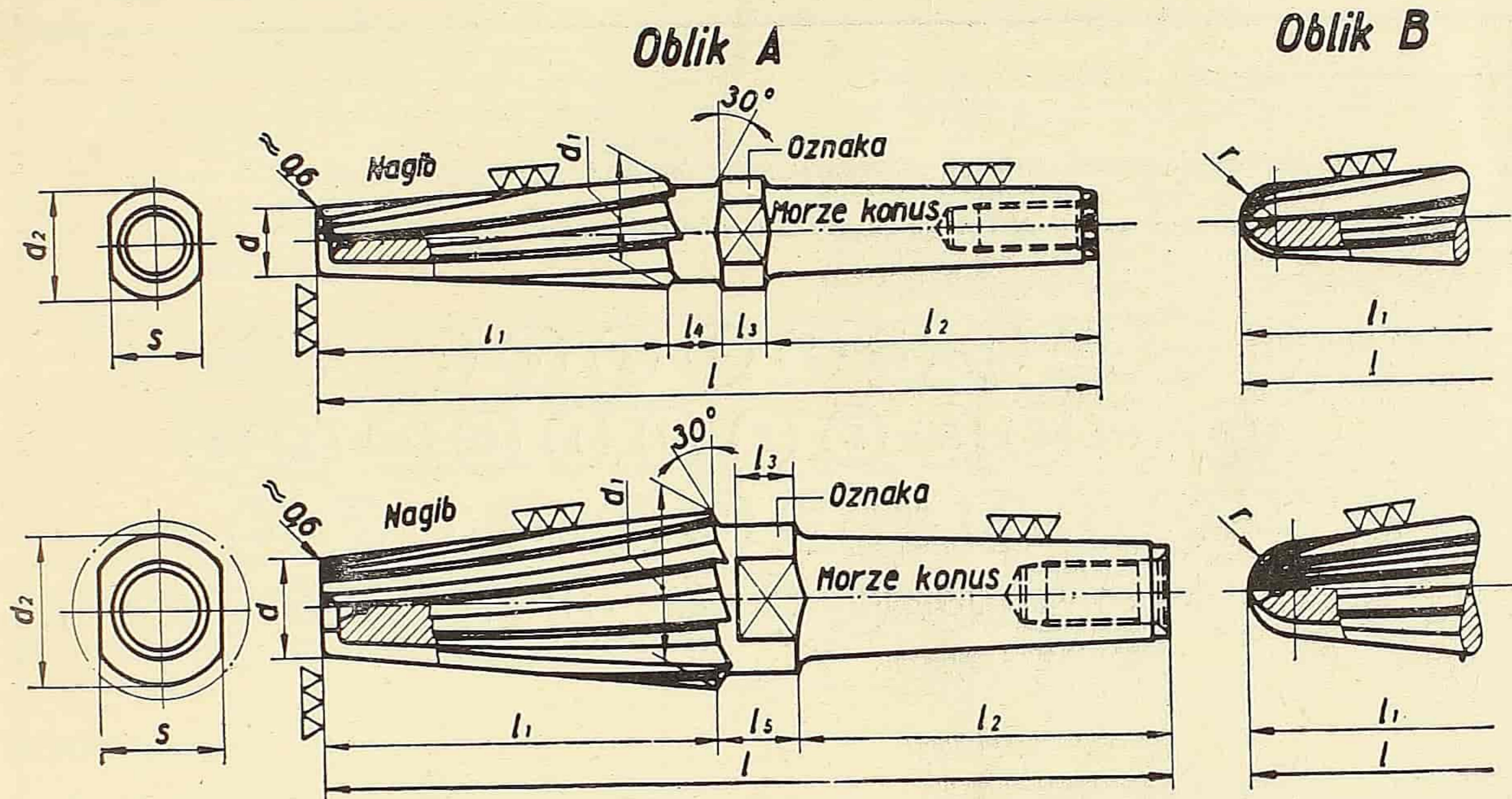
Dodatak za ogorevanje za alate sa navarenom drškom, JUS C.T3.100.

Rok za dostavljanje primedbi: 1 mart 1954 god.

Predlog br. 953

KONIČNA GLODALA SA MORZE KONIČNOM
DRŠKOM ZA KOVAČKE KALUPEDK 621.914
JUS K.D2.203

Mere u mm

Primer oznake:

Oznaka koničnog glodala sa Morze koničnom drškom za kovačke kalupe oblika A, prečnika $d = 16$ mm, sa nagibom 1:20, od čelika Č...¹⁾, jeste,GLODALO ZA KOVAČKE KALUPE A 16 × 1:20 — Č...¹⁾ — JUS K.D2.203odnosno, glodala oblika B, poluprečnika $r = 8$ mm, sa nagibom 1:20, od čelika Č...¹⁾, jesteGLODALO ZA KOVAČKE KALUPE B 8 × 1:20 — Č...¹⁾ — JUS K.D2.203

Oblik	d	r	Nagib 1:20					Nagib 1:10					
			d_1	l	l_1	l_4	Morze konus	d_1	l	l_1	l_4	l_5	Morze konus
A	8	—	—	—	—	—	—	24	160	80	12	—	2
	12	—	—	—	—	—	—	32	203	100	—	18	3
	16	—	26	210	100	13	3	41	256	125	—	23	4
	20	—	32,5	263	125	15	4	48	271	140	—	23	4
B	—	4	—	—	—	—	—	23,2	160	80	12	—	2
	—	6	—	—	—	—	—	30,9	203	100	—	18	3
	—	8	25,2	210	100	13	3	39,5	256	125	—	23	4
	—	10	31,5	263	125	15	4	46,1	271	140	—	23	4

Morze konus	d_2	l_2	l_3	s f7
2	—	68	—	—
3	28	85	12	24
4	38	108	15	32

1) Materijal navesti u porudžbini prema JUS K.D2.011.

Normalna izrada: desnorezno glodalo sa levom spiralom. Izradu sa drugim smislom spirale ili obrtanja navesti u porudžbini (vidi JUS K.D2.003).

Dozvoljeno odstupanje nagiba $\pm 10'$.

Veličine morze konusa prema JUS K.D0.011.

Izrada, tolerancije i ispitivanje prema: Tehnički propisi za izradu i isporuku glodala, JUS K. D2.011.

Veza sa drugim standardima:

Središnja gnezda od 60° , JUS M.A5.210.

Dodatak za ogorevanje za alate sa navarenom drškom, JUS C.T3.100.

Konične drške za alate, JUS K. D0.011.

Prelaz od vrata ka dršci na alatu, JUS K.D0.012.

Rok za dostavljanje primedbi: 1 mart 1954.

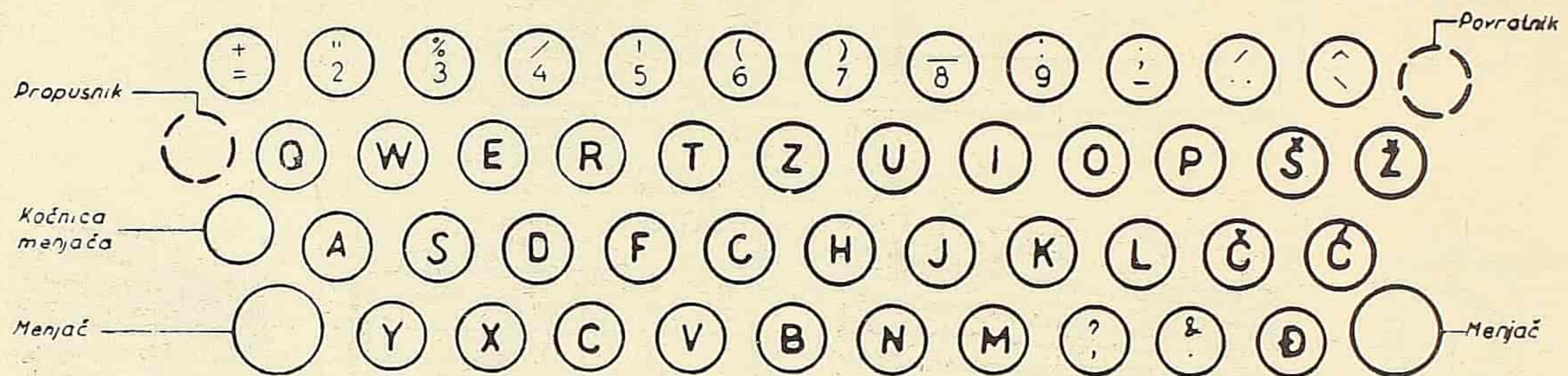
DK 681.611.065.1

Predlog
br. 954

TASTATURA ZA PISAĆE MAŠINE

JUS
L. R1. 001

a) Latinička tastatura za srpskohrvatski jezik i slovenački jezik
(sa mogućnošću primene za najviše upotrebljavane jezike)

b) Ćirilička tastatura za srpskohrvatski jezik

c) Ćirilička tastatura za makedonski jezik

DK 681.611.065.1

Obrazloženje predloga za standardizaciju tastatura pisaaćih mašina za FNRJ

Predlog je izrađen na osnovu proučavanja i eksperimentisanja vršenih u Višem administrativnom kursu pri Zavodu za stručno osposobljavanje i usavršavanje kadrova za finansiske i administrativne poslove NRS Beograd, Lole Ribara 48, u saradnji sa Biroom za organizaciju uprave i privrede pri Sekretarijatu za zakonodavstvo i organizaciju Saveznog izvršnog veća, Beograd, Admirala Geprata 16, paviljon I.

Predlog se sastoji od tri rasporeda slova i znakova i to:

a) latinička tastatura za srpskohrvatski i slovenački jezik, sa mogućnošću primene za najviše upotrebljene strane jezike;

b) ćirilica tastatura za srpskohrvatski jezik;

c) ćirilica tastatura za makedonski jezik.

Raspored slova i znakova zasniva se na sledećim načelima:

1) Kao osnova usvojen je međunarodni raspored slova (univerzal keyboard).

2) Raspored slova specifičnih za srpski, hrvatski i slovenački jezik postavljen je na način koji najbolje odgovara svima našim jezicima. Unificirani raspored

na svima našim mašinama olakšaće primene slepog kucanja.

3) Pisanje na stranim jezicima omogućeno je znacima postavljenim na dvema mrtvim tipkama latiničke tastature.

4) Višak dirki kod ćirilice iskorišćen je za znake I, V, L i D, što omogućuje pisanje rimskih brojeva; dodate su i kratice za funtu sterlinga i dolar.

5) Tastatura ćirilice je u najvećoj meri zadržana prema dosadašnjem rasporedu. Ukoliko su nastale neke izmene, težilo se da raspored bude što više usklađen sa rasporedom latinice, izuzev za slova koja prema iteraciji glasova na srpskom jeziku dolaze više do izražaja.

Svi rasporedi su predviđeni sa po 45 dirki za slova i znakove. Položaji ucrtanih dirki za menjač, kočnicu menjača, propusnik i povratnik, naznačeni su kao preporuke za nove konstrukcije domaćih pisaaćih mašina.

Primerbe na ovaj predlog treba dostaviti u roku od 3 meseca (računajući od dana objavljivanja ovog predloga) Saveznoj komisiji za standardizaciju, Admirala Geprata 16, Beograd.

DK 389.6(497.1):621.3

Predlozi Jugoslovenskih standarda iz oblasti elektrotehnike

Glavna direkcija pošta pripremila je izvestan broj internih standarda, koji obrađuju specifične proizvode namenjene potrebama telekomunikacija. Izrađeni interni standardi već se primenjuju više godina pa ih je Glavna direkcija pošta uputila Saveznoj komisiji za standardizaciju sa zahtevom, da budu objavljeni kao jugoslovenski standardi.

U smislu čl. 6 Uredbe o jugoslovenskim standardima, saveznim propisima kvaliteta proizvoda i proizvođačkim specifikacijama od 28 marta 1951 godine, Savezna komisija za standardizaciju objavljuje primljene interne standarde na javnu diskusiju. Budući da se pomenuti predlozi već praktično primenjuju i da je broj interesenata ograničen, rok za stavljanje prigovora određen je za 15 februar 1954 godine. Ukoliko do označenog roka ne bude stavljen kakav prigovor, niže objavljeni interni standardi biće proglašeni jugoslovenskim standardima:

Predlog br. 955

JUS K.M7.101
Električarski alat i pribor.
Penjački osiguravajući pojas.
Tehnički uslovi.

Predlog br. 956

JUS K.M7.111
Električarski alat i pribor.
Penjalice za drvene stubove.
Tehnički uslovi.

Predlog br. 957

JUS M.C1.701
Telekomunikacije.
Gvozdena pocinkovana žica za tt vodove.
Tehnički uslovi.

Predlog br. 958

JUS N.J3.021
Telekomunikacije.
Olovne akumulatorske baterije.
Tehnički uslovi.

DK 389.6(100):061.3 ISO

Sastanak Saveta međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) održan je u Ženevi 7-10 jula 1953 g.

Pod predsedništvom Dr. H. Törnebohm-a, tehničkog direktora švedske industrije kugličnih ležaja SKF, održan je godišnji sastanak saveta Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) u Ženevi od 7 do 10 jula 1953 godine. Ovde ćemo u kraćim crtama dati prikaz važnijih odluka, koje su tom prilikom donete.

Posle otvaranja sastanka i odavanja pošte minutom ćutanja povodom smrti gen. sekretara Međunarodne

elektrotehničke komisije (IEC) Charles-a Le Maistre-a, jednog od pionira standardizacije, prešlo se na vrlo obiman radni deo dnevnog reda ovog sastanka.

Na sastanku je doneto 40 rezolucija. Pored redovnih poslova, kao odobrenja godišnjeg izveštaja Generalnog sekretarijata o radu tehničkih komiteta u 1952 godini, primanja bilansa i završnih računa za proteklu, kao i predloga budžeta za 1954 godinu, savet je doneo

odluku o stvaranju tri nova tehnička komiteta i to:

- ISO/TC 78 — aromatični ugljovodonici,
- ISO/TC 79 — laki metali i njihove legure i
- ISO/TC 80 — boje sigurnosti.

Ukinut je tehnički komitet:

- ISO/TC 40 — tapetarski materijal.

Savet je usvojio kao svoje preporuke sledeće nacрте preporuka i to:

- preporuka ISO/R 3 — serije standardnih brojeva — standardni brojevi, i
- preporuka ISO/R 4 — međunarodni kodeks o skraćivanju naslova periodičnih publikacija.

Svestan važnosti vrlo tesne saradnje sa IEC u oblasti akustike, savet je odlučio da pomogne predlog akcionog komiteta IEC, koji teži da se sjedine ISO/TC 43 — Akustika i Komitet za proučavanje IEC/TC 29 — Elektroakustika. Preporučuje takođe, da ISO/TC 43 zasada ograniči oblast rada na domen utvrđen u rezoluciji, koju je doneo akcioni komitet IEC na svom sastanku jula 1953.

Indija je preduzela mere kod svog ureda za patente radi obezbeđenja da slova ISO budu patentovana samo od organizacije ISO. Savet predlaže, da i ostali komiteti — članovi preduzmu iste mere.

U vezi sa predlozima Ekonomske komisije za Aziju i Daleki Istok (CEAEO), savet je odlučio da odobri inicijativu CEAEO da funkcioniše kao centar za razmenu informacija o standardizaciji i preporučuje komitetima članovima ISO da pomognu CEAEO u izvršenju te delatnosti, koja unapređuje razvoj standardizacije u zemljama iz oblasti CEAEO. Savet takođe usvaja, da CEAEO formuliše konkretne predloge za rad na standardizaciji u preciziranim oblastima.

Odlučeno je da se uspostavi veza sa Međunarodnom železničkom unijom (UIC), odnosno između te Unije i tehničkih komiteta koje bi je interesovali.

Po pitanju reforme kalendara smatra se da je to od opšteg interesa i odlučeno je da se to pitanje ponova razmotri, dok svi komiteti — članovi dostave svoje odgovore.

Savet je zadužio generalnog sekretara da prouči mogućnost izdavanja jedne periodične publikacije ISO i da o tome podnese izveštaj na idućem sastanku saveta.

Potom su dali izjave pred savetom delegati raznih međunarodnih organizacija, koji su pozdravili skup i istakli postojeću saradnju sa ISO, kao i želju za daljim produbljanjem te saradnje.

Delegat Ekonomske komisije za Evropu (ECE), a ujedno i Ujedinjenih Nacija ukazao je na vanredno dragocene usluge koje ISO pruža u oblasti evropske ekonomske saradnje i to kako u okviru rada ECE tako i Povelje UN. Naročito je istakao primer saradnje u oblasti uglja i to po stvari klasifikacije čvrstih goriva. Tako zajednički obavljeni zadatak imao je vrlo povoljne reperkusije na međunarodnu trgovinu uglja u Evropi.

Delegat sekcije za poluzvanične organizacije UN (ONG) izjavio je između ostalog, da UN sve više uviđaju vrednost rada poluzvaničnih organizacija kao što je ISO. Vrlo često one mogu da daju ono, što vlade pojedinih zemalja ne mogu da pruže.

Zatim su govorili o uzajamnoj saradnji delegat Međunarodne organizacije rada (OIT), predsednik Međunarodne elektrotehničke komisije (IEC), kao i delegati Lige društava crvenog krsta i Udruženja za svetski kalendar.

Idući sastanak saveta održaće se u Ženevi od 27 do 30 septembra 1954 godine i to posle zasedanja IEC u Filadelfiji.

DK 389.6(100):059:061.3 ISO & IEC

Pregled sastanaka

tehničkih komiteta i drugih tela Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) i Međunarodne elektrotehničke komisije (IEC) za 1954 i 1955 god.

I) Utvrđeni sastanci

Datum	Mesto	Oznaka i naziv
27—28 januar 1954	London	IEC/SC 2B — rotacione mašine
5—9 aprila 1954	Lugano	IEC/SC 12—5 — visokofrekventni kablovi i priključnice
II) Planirani sastanci		
16—18 mart 1954	London	IEC/CS 2 C — klasifikacija izolacionog materijala.
April ili maj 1954	Belgija	ISO/TC 5/SC 5 — cevi i priključci (osim od livenog gvožđa).
Krajem maja ili početkom juna 1954	Duesseldorf	ISO/TC 5/SC — 1 cevi i priključci (gasne i druge čelične cevi).
4—7 juna 1954	Scarborough (Engleska)	ISO/TC 38/SC — 1 tekstil (ispitivanje postojanosti boja)
Avgust ili septembar	Engleska ili Filadelfija	ISO/TC 61 — plastične mase.
1—16 septembra 1954	Filadelfija	IEC — jubilarni sastanak.
27—30 septembra 1954	Ženeva	ISO — sastanak saveta.
Oktobar 1954	Beč	ISO/TC 37 — terminologija
Oktobar ili poč. nov. 1954	Pariz	ISO/TC 29 — sitan alat.
6—18 juna 1955	Štokholm	ISO — sastanak generalne skupštine i saveta.

Ovaj pregled je privremen, te će naknadno biti dopunjavan i eventualno menjan.

Dopuna predloga standarda JUS K.C1.001.

U biltenu »Standardizacija« br. 11—12/51 anotirani su predlozi standarda za mašinske noževe, a potpuni predlozi upućeni su na 176 metalo-prerađivačkih preduzeća i ustanova.

Umoljavaju se imaoći ovih predloga da prouče ovu dopunu i pošalju svoje mišljenje najkasnije do 1. III. 1954 godine.

Ova će se dopuna postaviti na početku standarda i počće sa rednim brojem 1 do 5, a ostali, već postojeći brojevi, pomerili bi se nadalje.

Dopuna predloga standarda JUS K.C1.001 glasi:

Red. br.	Pojam	Definicija
Međusobna kretanja noža i predmeta		
1	Glavno kretanje	Glavno kretanje je kružno ili pravolinsko kretanje alata ili predmeta, pri kome se vrši stvarno rezanje.
2	Pomoćno kretanje	Pomoćno kretanje je pomeranje alata ili predmeta radi dovođenja slojeva materijala u položaj rezanja. Pomoćna kretanja mogu biti: a) u pravcu glavnog kretanja, b) u pravcu upravnom na pravac glavnog kretanja. c) koso u odnosu na pravac glavnog kretanja
3	Pomak	Pomak je ona veličina pomoćnog kretanja koja odgovara jednom obrtu, odnosno jednom hodu alata, odnosno predmeta.
Površine predmeta		
4	Površina rezanja	Površina predmeta koja se obrazuje neposredno pod sečivom, a koju sečivo potpuno dodiruje.
5	Obrađena površina	Površina predmeta dobivena postupkom rezanja.

PREGLED VAŽNIJIH STRANIH STANDARDA UKLJUČENIH U NAŠU STANDARDOTEKU

OENORM = Austrija
DIN = Nemačka
ISR = Izrael
JIS = Japan
NBN = Belgija
NF = Francuska
IS = Indija

DK 389	Metrologija	DK 669	Crna metalurgija — Opšte
OENORM A 6430	Sistemi mera. Pojmovi.	OENORM M 3050	Tehnika zavarivanja. Tupo zavareni uzorak. Proba kidanja. Proba savijanja.
OENORM A 2750	Standardni brojevi.		
DK 614	Vatrogasni pribor	NBN 266	Bakar i bakarne legure za antikorozijske vučene, valjane i žičane proizvode. Klasifikacija.
OENORM F 1065	Vatrogastvo. Ručni prenosni motor-ni šmrkovi.		Ingoti bakarnih legura.
DK 621	Opšta mašinogradnja	IZR 79/1	Profilni čelik za opšte potrebe.
ISR 89	Dimenzije automobilskih olovnih akumulatora.	JIS G 3101	Klasifikacija gvozdjenih i čeličnih otpadaka.
ISR 88	Sudovi za automobilske olovne akumulatore.	JIS G 2401	Valjani čelik za zavarene konstrukcije.
ISR 87	Automobilski olovni akumulatori.	JIS G 3106	Opšti uslovi za ispitivanje i prijem sirovog gvožđa.
JIS B 8010	Mali stabilni motori sa unutrašnjim sagorevanjem za izvoz.	JIS G 0301	Sirovo gvožđe za proizvodnju čelika (belo).
JIS F 7313	Ventili od livenog čelika za 20 kg/cm ² .	JIS G 2201	Sirovo gvožđe sa malom sadržinom fosfora.
JIS B 1533	Čelična ležišta sa valjcima.	JIS G 2203	Sirovo gvožđe sa malom sadržinom fosfora.
JIS B 1535	Sferična ležišta sa valjcima.	JIS G 2202	Sirovo gvožđe za livenje (sivo).
JIS B 1521	Super precizna radijalna ležišta sa lopaticama.	JIS G 2204	Sirovo gvožđe za izradu kovnog livenog gvožđa.
JIS B 1503	Valjci za ležišta sa valjcima.		Sirovo gvožđe sa malom sadržinom ugljenika.
DK 624(628)69	Građevinarstvo opšte	JIS G 2205	Standardne dimenzije i težine čeličnih cevi za industrijske i lokomotivske kotlove i za hemisku industriju.
DIN 4015	Zemljani radovi. Stručni termini i oznake u formularima.	JIS G 0502	Dimenzije i težine cevi za opšte potrebe, za visoki pritisak i za visoku temperaturu.
OENORM B 4300	Proračun i izrada čeličnih konstrukcija. Vijci za čelične konstrukcije.	JIS G 0501	Dimenzije i težine okruglog čelika za opruge.
OENORM B 4007	Građevinske skele. Tip i primena.	JIS G 0406	Dimenzije i težina okruglog čelika za opruge.
OENORM B 2213	Tehnički propisi za građevinarstvo. Kamenorezački radovi.	JIS G 0405	Opšti uslovi za ispitivanje i prijem čelika.
NBN 283	Pokrivke na građevinama. Pokrivke od cinkanog lima.	JIS G 0303	
DK 661	Hemiski proizvodi		
ISR 85	Sumporna kiselina.		
ISR 86	Azotna kiselina.		
ISR 84	Hlorovodonična kiselina.		

JIS G 2301	Feromangan.	NF T 12-005	Celuloza. Određivanje unutarnjeg viskoziteta celuloze. Srednji stepen viskoziteta polimerizacije.
JIS G 2302	Ferosilicijum.	DK 678	Industrija gume
JIS G 2304	Silicijum-mangan.	NF T 43-001	Guma. Metod pripreme vulkaniziranih uzoraka radi specifikacije ili kontrole kvaliteta sirove gume.
JIS G 2305	Manganov čelik.	DK 683,3	Metalno stolarstvo
JIS G 2303	Ferohrom.	NF P 24-101	Tesarstvo—stolarstvo—bravarstvo. Metalno stolarstvo. Terminologija.
JIS G 2306	Fero-volfram.	NF 26-306 P	Tesarstvo—stolarstvo—bravarstvo. Gvoždarija. Šarke za drvenu stolariju. Specifikacije.
JIS G 2307	Fero-molibden.	DK 796	Sportski rekviziti
JIS G 2308	Fero-vanadijum.	IS 415	Specifikacija crvene žice za raket za tenis badminton i skveš (predlog).
JIS G 2309	Fero-titan.	IS 416	Specifikacija za lopte sa perjem (predlog).
JIS G 2310	Fero-fosfor.		Specifikacija za lopte za kriket i hokej (predlog).
JIS G 2311	Metalni mangan.		
JIS G 2312	Silicijum.		
JIS G 2313	Metalni hrom.		
JIS G 2314	Kalcijum silikat.		
DK 672	Metalni proizvodi		
IZR 73/1	Hermetički zatvoreni okrugli metalni sudovi za hranu.		
DK 676.16	Celuloza		

MEĐUNARODNA STANDARDIZACIJA

Pregled važnijih dokumenata primljenih od Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) i Međunarodne elektrotehničke komisije (IEC)

ISO/Savet	Nepotvrđeni zapisnik o sastanku Saveta održanog u Ženevi od 7 do 10 jula 1953 godine sa spiskom usvojenih rezolucija.		godini prema međunarodnom sistemu naučne klasifikacije kamenih ugljeva. Predlog holandske delegacije o međunarodnoj klasifikaciji kamenih ugljeva za komercijalne svrhe. Klasifikacija kamenog uglja po krupnoći. Predlog francuske delegacije za međunarodni sistem klasifikacije uglja po krupnoći. Izveštaj britanskog delegata o klasifikaciji uglja po krupnoći u Velikoj Britaniji.
ISO/TC 12	Veličine, jedinice, simboli, faktori i tablice za pretvaranje Nacrt dnevnog reda sastanka u Kopenhagenu novembra 1953 godine. Alfabetiski spiskovi simbola za količine, kao i simbola i skraćenica za jedinice. Konačni izveštaj sa prvog sastanka komiteta održanog u Kopenhagenu 20 do 25 oktobra 1952 godine. Dodatak dokumentu »Tablice veličina i jedinica« i dokumentu »Predlog sekretarijata za prvi sastanak komiteta 1952 godine (glave E. 4, 5, 6, 7 i 8)«.	ISO/TC 29	Sitan alat Izveštaj sekretarijata radne grupe 8: Drške pneumatskih alata.
ISO/TC 17	Čelik Projekat radne grupe »Baždarenje mašina za ispitivanje proizvoda crne metalurgije«.	ISO/TC 24	Zavarivanje Predprojekat preporuke ISO »Kodeks za utvrđivanje međunarodnih oznaka oplaste-nih elektroda za lučno zavarivanje mekih čelika i niskolegiranih čelika visoke otpornosti«. Predprojekat preporuke ISO »Standardizovanje dimenzionalnih karakteristika elektroda i dodatnog materijala« sa objašnjenjem.
ISO/TC 19	Standardni brojevi Na svom sastanku 1953 godine Savet ISO je odlučio da usvoji projekat preporuke ISO br. 7 »Serijske standardnih brojeva — standardni brojevi« za svoju preporuku pod brojem R 3.	ISO/TC 46	Dokumentacija II nacrt preporuke ISO broj 6 »Međunarodni sistem transliteracije ćirilice« sa objašnjenjem sekretarijata. Nacrt predloga za transliteraciju arapskih i hebrejskih slova, koje je izradio Španski institut za standardizaciju. Nacrt preporuke ISO broj 31 »Bibliografske beleške (manchette)« sa objašnjenjem sekretarijata komiteta — za diskusiju do 1 februara 1954 godine. Nacrt preporuke ISO broj 23 »Bibliografski citati« sa objašnjenjem sekretarijata. Nacrt preporuke ISO broj 17 »Fotografska reprodukcija dokumenata na hartiji«.
ISO/TC 20	Vazduhoplovstvo Izveštaj sekretarijata o projektima, koji su odobreni na sastanku 1952 godine kao predmeti za buduće predloge. Izveštaj Velike Britanije o spoljnim priključcima na vazduhoplovima za električni spoj na zemlji. Prvi nacrt predloga za oblik, veličinu, boju i pravac pokretanja raznih komandi na vazduhoplovima. Primedbe i predlozi Francuske na pitanja koja su na dnevnom redu III sastanka u Amsterdamu, novembar 1953 godine. Predlozi Italije pi pitanjima dnevnog reda istog sastanka. Izveštaj sa II sastanka održanog u Parizu 9 do 11 oktobra 1952 godine.	ISO/TC 47	Hemija Projekti radne grupe I »Analiza sumporne kiseline« i »Analiza hlorovodonika«. Nacrt radne grupe II »Analiza amonijum hidroksida« i nacrt radne grupe III »Analiza natrijum karbonata«.
ISO/TC 27	Čvrsta mineralna goriva Dokumentacija Komiteta za ugaj Ekonomske komisije za Evropu (ECE — Radna grupa za klasifikaciju: Predlog za usvajanje međunarodnog sistema naučne klasifikacije kamenih ugljeva. Međunarodna klasifikacija mrkih ugljeva i lignita »Plan rada za kasnija ispitivanja«. Analiza Bel-giske proizvodnje kamenog uglja u 1953	ISO/TC 54	Eterična ulja Zapisnik o sastanku komiteta 18 aprila 1953 godine u skraćenom obimu. Nacrt rezolucija usvojenih na sednicama 18 aprila 1953 godine.

- ISO/TC 61 **Plastične mase**
Konačni izveštaj o međunarodnom sastanku ovog komiteta održanog od 2 do 4 oktobra 1952 godine u Torinu. Metod ispitivanja za određivanje apsorpcije vlage kod plastičnih masa.
- ISO/TC 70 **Definicije motora i mašina**
Primedbe Velike Britanije na I nacrt predloga sekretarijata ovog komiteta o numerisanju cilindra i definiciji smera obrtanja motora.
- ISO/TC 74 **Hidraulična veziva**
Izveštaj o anketi sekretarijata u septembru 1951 godine u pogledu prikupljanja standarda, predloga standarda i pravila iz raznih zemalja — članica ISO.
- IEC/TC 1 **Nomenklatura**
Primedbe britanskog komiteta na predlog za reviziju elektrotehničkog rečnika, grupa 20: Merni instrumenti.
- IEC/TC 2 **Rotacione mašine**
Revidirani predlog preporuka za klasifikaciju izolacionog materijala za električne mašine i aparate. Rok 30 januar 1954 godine.
Primedbe nemačkog komiteta na memorandum sekretarijata u pogledu nepravilnosti talasne linije.
- IEC/TC 8 **Standardni naponi, struje i frekvencije**
Anketa po pitanju standardizacije napona električne opreme. Rok 31 mart 1954 godine.
- IEC/TC 12 **Radiokomunikacije**
Zapisnik sa zasedanja podkomiteta 12-1:
Merenja, održanog od 5 do 10 oktobra t. g. u Parizu.
- IEC/TC 16 **Označavanje krajeva namotaja i drugi znaci za identifikaciju**
Primedbe švajcarskog komiteta o stanju i smernicama radova, označavanju krajeva namotaja mernih transformatora i transformatora snage kao i o predlogu kodeksa boja za označavanje provodnika za prenos energije.
- IEC/TC 28 **Koordinacija izolacije**
Odgovori nacionalnih komiteta Austrije i Francuske po pitanju najmanjih razmaka. Izveštaj o glasanju po predlogu direktiva za koordinaciju izolacije sa zaključkom predsednika komiteta o rezultatu glasanja. Modificirani predlog direktiva za koordinaciju izolacije. Na usvajanju po skraćenom postupku od dva meseca. Rok 18 januar 1954 godine.
- IEC/TC 34 **Sijalice i njihov pribor**
Zapisnik sa zasedanja plenuma održanog u Opatiji 26 juna 1953 godine.
Zapisnik sa zasedanja podkomiteta 34 B: Osnove i grla, održanog u Opatiji 23 i 24 juna 1953 godine.
Zapisnik sa zasedanja podkomiteta 34 C: Pribor za fluorescentno osvetljenje, održano 25 juna 1953 godine.
- IEC/TC 36 **Visokonaponska ispitivanja**
Primedbe finskog komiteta na predlog propisa za ispitivanja udarnim naponom.

OBJAVLJENI JUGOSLOVENSKI STANDARDI

SLUŽBENI LIST FNRJ 21 OKTOBRA 1953

JUS K.D3.100	Razvrtači — definicije i oznake pojmova	35.—
JUS K.D3.121	Ručni razvrtači sa valjčastom drškom i četvrtkom	15.—
JUS K.D3.130	Mašinski razvrtači sa valjčastom drškom i četvrtkom	15.—
JUS K.D3.131	Mašinski razvrtači sa valjčastom drškom	15.—
JUS K.D3.132	Mašinski razvrtači sa morze koničnom drškom	15.—
JUS K.D3.140	Ručni razvrtači sa urezom za podešavanje i vođicom	15.—
JUS K.D3.150	Mašinski razvrtači sa pričvršćenim noževima i valjčastom drškom sa četvrtkom	15.—
JUS K.D3.151	Mašinski razvrtači sa pričvršćenim noževima i morze koničnom drškom	15.—
JUS K.D3.160	Mašinski razvrtači sa pomičnim noževima i valjčastom drškom sa četvrtkom	15.—
JUS K.D3.161	Čeoni mašinski razvrtači sa pomičnim noževima i valjčastom drškom sa četvrtkom	15.—
JUS K.D3.162	Mašinski razvrtači sa pomičnim noževima i morze koničnom drškom	15.—
JUS K.D3.163	Čeoni mašinski razvrtači sa pomičnim noževima i morze koničnom drškom	15.—
JUS K.D3.170	Mašinski nasadni razvrtači	15.—
JUS K.D3.171	Mašinski čeoni nasadni razvrtači sa pomičnim noževima	15.—
JUS K.D3.172	Mašinski nasadni razvrtači sa pričvršćenim noževima	15.—
JUS K.D3.180	Konični razvrtači za konične čivije po JUS M.C2.205	15.—

SLUŽBENI LIST FNRJ 10 NOVEMBRA 1953

JUS K.D0.014	Rupe, žlebovi i držači za utvrđivanje razvrtača i upuštača	15.—
JUS K.D0.022	Nasadni držač sa morze konusom za razvrtače i upuštače	15.—
JUS K.D3.190	Konični razvrtači za metrički konus sa valjčastom drškom	15.—
JUS K.D3.191	Konični mašinski razvrtači za metrički konus sa morze koničnom drškom	15.—
JUS K.D3.192	Konični razvrtači za morze konus sa valjčastom drškom	15.—
JUS K.D3.193	Konični mašinski razvrtači za morze konus sa morze koničnom drškom	15.—
JUS K.D3.200	Razvrtači za rupe zakovica sa valjčastom drškom	15.—
JUS K.D3.201	Razvrtači za rupe zakovica sa morze koničnom drškom	15.—
JUS K.D4.070	Sabljaste turpije	15.—
JUS K.D4.075	Polusabljaste turpije	15.—
JUS K.D4.090	Ovalne turpije	15.—
JUS K.D4.095	Precizne turpije	15.—
JUS K.D4.900	Drške za turpije	15.—
JUS M.B2.110	Prstenaste elastične podloške	15.—
JUS K.G3.050	Redukcione čaure sa morze konusom i ušicom	15.—
JUS K.G3.051	Redukcione čaure sa morze konusom i navojem	15.—
JUS K.D0.013	Rupe za osovine za glodala, razvrtače i upuštače	15.—
JUS K.A8.020	Prstenovi za drške alata	15.—
JUS K.H1.020	Nakovnji	35.—

SLUŽBENI LIST FNRJ 2 DECEMBAR 1953

JUS K.D3.324	Konični upuštač 75° sa zarubljenim vrhom	15.—
JUS K.D3.323	Konični upuštači 90° sa morze koničnom drškom	15.—
JUS K.D3.321	Konični upuštači 60°	15.—
JUS K.D3.341	Čeoni upuštači sa držačem i vođicom	25.—
JUS K.D3.301	Spiralni upuštači sa morze koničnom drškom	15.—
JUS K.D3.300	Spiralni upuštači sa valjčastom drškom	15.—
JUS K.D3.310	Vratni upuštači sa valjčastom drškom za vijke sa metričkim navojem prema JUS M. B0. 012	15.—
JUS K.D3.311	Vratni upuštači sa morze koničnom drškom za vijke sa metričkim navojem prema JUS M. B0. 012	15.—
JUS K.D3.322	Konični upuštač 75° sa morze koničnom drškom	15.—
JUS K.D3.326	Konični upuštači 120° sa morze koničnom drškom	15.—
JUS K.D3.327	Konični upuštač 120° sa valjčastom drškom	15.—
JUS K.D3.331	Konični upuštači 30° sa morze koničnom drškom	15.—
JUS K.D3.340	Mašinski nasadni upuštači	15.—
JUS K.D3.330	Konični upuštači 30° sa četvrtastom drškom	15.—
JUS K.D3.325	Konični upuštači 90° sa zarubljenim vrhom	15.—
JUS H.B9.010	Barijum-sulfid tehnički BaS	25.—
JUS H.F3.011	Acetilen C ₂ H ₂ (Acetilen rastvoren u acetonu — Disugas)	35.—

Štampanje završeno 25 januara 1954.

Izdavač: Savezna komisija za standardizaciju — Beograd, Admirala Geprata br. 16, tel. br. 28-920. — Odgovorni urednik: ing. Slavoljub Vitorović. — Distribucija preko izdavačkog preduzeća »Naučna knjiga« — Beograd, Kn. Mihajlova 40, pošt. fah 690. — tel. br. 27-495. — Cena pojedinom primerku Din. 30.— Godišnja pretplata Din. 360.— Pretplatu slati neposredno na naznačenu adresu distributora ili na tek. rač. kod N. B. br. 101-T-297. — Štampa: (Jugoštampa« — Beograd.

